

Synthesis of the Challenges of Changing Teaching-Learning Styles in Educational Systems During the Covid-19 Outbreak

Sara Sharafi

Ph.D. Student in Curriculum Development, Torbat-e-Heydarieh Branch, Azad Islamic University, Torbat-e-Heydarieh, Iran

Hossein Momeni
Mahmouei

Associate Professor, Department of Educational Sciences, Torbat-e-Heydarieh Branch, Azad Islamic University, Torbat-e-Heydarieh, Iran

Abstract

The corona virus has affected educational communities, especially in terms of the widespread shift to online learning. This means quickly turning curricula and learning styles into a digital platform. Making changes to the curriculum without carefully examining and controlling all the factors influencing it cannot lead to effective changes. According to the purpose, the present study has been carried out qualitatively and using the synthesis research method, based on Roberts' model. In this study, the definitive field of study for synthesizing the challenges of changing teaching-learning styles has been about 18 relevant and available sources on specialized sites and foreign journals. For sampling, available print and electronic resources related to the purpose and subject of the research were used and continued to saturation. The data collection tool was fish recording and the materials related to the purpose of the research were recorded and prioritized by mentioning the specifications of the study source and in a logical order. The results show that we need a high level of preparedness to be able to quickly adapt to changes in the

– Corresponding Author: momenimahmouei@yahoo.com

How to Cite: Sharafi, S., Momeni Mahmouei, H., (2024). Synthesis of the Challenges of Changing Teaching-Learning Styles in Educational Systems During the Covid-19 Outbreak, *Qualitative Research in Curriculum*, 5(15), 121-169. DOI: 10.22054/jti.2024.76119.1406

Accepted: 20/02/2023

Received: 13/02/2021

ISSN: 2476-5783

eISSN: 2476-5791

environment and to be able to adapt to different modes of presentation according to the conditions of the Covid 19 pandemic.

Keywords: Changing teaching-learning styles, Corona outbreak, Challenges and its resolutions.

فصلنامه پژوهش‌های کیفی در برنامه‌ریزی درسی

سال پنجم، شماره ۱۵، تابستان ۱۴۰۳، ص ۱۶۹ تا ۱۷۹

www.qric.atu.ac.ir

DOI: 10.22054/jti.2024.76119.1406

سنتر پژوهی چالش‌های تغییر سبک‌های یاددهی-یادگیری در نظام‌های آموزشی در دوران شیوع کرونا

دانشجوی دکتری رشته برنامه‌ریزی درسی، واحد تربت حیدریه، دانشگاه
آزاد اسلامی، تربت حیدریه، ایران

سارا شرفی

دانشیار گروه علوم تربیتی، واحد تربت حیدریه، دانشگاه آزاد اسلامی،
تربت حیدریه، ایران

حسین مومنی مهموئی *

چکیده

ویروس کرونا جوامع آموزشی را به ویژه از نظر تغییر گسترده به سمت یادگیری آنلاین، تحت تأثیر قرار داده است. این به معنای تبدیل سریع برنامه‌های درسی و سبک‌های یادگیری به یک بستر دیجیتال است. ایجاد تغییر در برنامه‌های درسی بدون بررسی و کنترل دقیق تمامی عوامل تأثیرگذار در آن نمی‌تواند به تغییرات اثربخش منجر گردد. پژوهش حاضر با توجه به هدف، به روش کیفی و با استفاده از شیوه سنتر پژوهی، بر اساس الگوی روبرتس انجام شده است. در این پژوهش، پس از بررسی‌های لازم، حوزه قطعی مطالعه جهت سنتر پژوهی چالش‌های تغییر سبک‌های یاددهی-یادگیری، ۱۸ منبع مرتبط و موجود بر روی سایت‌های تخصصی و ژورنال‌های خارجی بوده است. برای نمونه‌گیری، از منابع در دسترس چاپی و الکترونیکی مرتبط با هدف و موضوع پژوهش، استفاده شده و تا حد اشباع ادامه یافته است. ابزار گردآوری اطلاعات، فیش‌برداری بوده و مطالب مرتبط با هدف پژوهش با ذکر مشخصات منبع مطالعاتی و با یک نظم منطقی ثبت و اولویت‌بندی گردیده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که ما به سطح بالایی از آمادگی نیاز داریم تا بتوانیم به سرعت با تغییرات محیط سازگار شویم و بتوانیم خود را با حالت‌های مختلف ارائه با توجه به شرایط همه‌گیری کووید ۱۹ هماهنگ کنیم.

کلیدواژه‌ها: تغییر سبک‌های یاددهی-یادگیری، چالش‌ها و راهکارهای آن، شیوع کرونا.

*نویسنده مسئول: momenimahmouei@yahoo.com

مقدمه

یکی از مهم‌ترین رخدادهای نظام‌های آموزشی در نیمه دوم قرن بیستم و اوایل قرن بیست و یکم تغییر برنامه‌های درسی است که با هدف بهبود و ارتقای کیفیت آموزشی و پاسخگویی نظام آموزشی به جامعه و بخش‌های مختلف آن انجام می‌شود (حسینی، ۱۳۹۷). برنامه‌های درسی در هر نظام آموزشی به اقتضای نیازها و شرایط اجتماعی و تربیتی، ناگزیر از مواجهه با تغییر و تحولند (زرقانی، امین خندقی، شعبانی ورکی، ۱۳۹۶). تغییر برنامه درسی در هر زمان و مکان می‌تواند رخ بدهد، بنابراین همیشه باید منتظر آن بود و از آن استقبال کرد (حسینی، ۱۳۹۵). ما در دنیایی مملو از تغییرات بی‌پایان زندگی می‌کنیم (Hargreaves, 2002). تغییراتی که می‌توانند هم سبب رشد و تعالی شده، دانش، مهارت و تجارب جدید به همراه داشته و باعث نوعی یادگیری شوند (Fullan, 1995) و هم سبب از دست دادن روال‌ها، دستاوردها و دانش قدیمی و نامعتبر گردند (Hargreaves, 2002) که این نیز نوعی رشد است و هم سبب شکل‌گیری تاریخی از شکست‌ها، ناکامی‌ها، ائتلاف سرمایه، زمان، و غیره شده و به قاتل زنجیره‌ای ایده‌ها، اقدامات و منابع تبدیل گردند (Hargreaves, 2002). تغییر، موضوعی جداناپذیر از حیات انسانی است. نظام آموزش و برنامه درسی نیز از این قاعده عام خارج نیست. پیگیری تغییر نیازمند برنامه‌ریزی و اجرا است. اقدامات بعمل آمده در این زمینه تجربیاتی را برای نظام‌های آموزشی پدید آورده است (موسی پور، ۱۳۹۱). ایجاد تغییر در برنامه‌های درسی بدون بررسی و کنترل دقیق تمامی عوامل تأثیرگذار در آن نمی‌تواند به تغییرات اثربخش و مفید منجر گردد (بیرمی‌پور و همکاران، ۱۳۹۰). برنامه درسی به عنوان هسته اصلی نظام آموزشی، تضمین‌کننده کیفیت و اثربخشی هر نظام آموزشی است. بازنگری و تغییر برنامه درسی به منظور پاسخگویی بیشتر با شرایط جدید اجتماعی صرفاً با وضع قوانین حاصل نمی‌شود (مهدوی، ۱۳۸۹). تغییر برنامه درسی مفهومی بسیار کلی است که به هر تغییری که در آموزش یا محیط آموزشی به وجود آید، اشاره می‌کند (فتحی و اجارگاه، ۱۳۸۴). تغییرات برنامه درسی را می‌توان به دو گروه عمده تغییر سطحی و تغییر جوهری تقسیم کرد

(Blenkin, Edwards, Kelly, 1992). در تغییر سطحی، تغییری مورد نظر است که بدون توجه به عمق و رویکرد حاکم بر برنامه‌های درسی، تنها به مدل و نوع متفاوتی از محصولات و رویه‌های موجود در نظام آموزشی اشاره می‌شود. در حالی که مراد از تغییر جوهری، تغییری است که ساختار و عمق برنامه‌های درسی را نشانه می‌رود و انتظار است که بر این اساس، برنامه‌های درسی یا نظام آموزشی، از نظم و سازمان جدیدی برخوردار شوند (Blenkin et al., 1992).

شیوع ناگهانی یک بیماری کشنده به نام کووید ۱۹ ناشی از ویروس کرونا تمام دنیا را لرزاند. سازمان بهداشت جهانی آن را به عنوان یک بیماری همه گیر اعلام کرد. این وضعیت سیستم آموزشی را در سراسر جهان به چالش کشید و مربیان را مجبور کرد تا سریعاً به حالت آموزش آنلاین رو بیاورند. بسیاری از مؤسسات دانشگاهی که قبلاً تمایلی به تغییر رویکرد سنتی آموزش خود نداشتند، چاره‌ای جز تغییر جهت کامل به آموزش و یادگیری آنلاین پیدا نکردند (Dhawan, 2020). ویروس کرونا جوامع آموزشی را به‌ویژه از نظر تغییر گسترده به سمت یادگیری آنلاین، تحت تأثیر قرار داده است. این به معنای تبدیل سریع برنامه‌های درسی و سبک‌های یادگیری به یک بستر دیجیتال است (Ratten, 2020). مدارس، کالج‌ها و دانشگاه‌های مختلف، آموزش حضوری را متوقف ساخته‌اند. طبق ارزیابی محققان، قطعی نیست که به این زودی‌ها به تدریس عادی برگردیم. از آن جا که فاصله‌گذاری اجتماعی در این مرحله حائز اهمیت فراوان است، این مورد بر فرصت‌های یادگیری تأثیر منفی خواهد داشت. واحدهای آموزشی در تلاشند تا گزینه‌هایی برای مقابله با این وضعیت چالش برانگیز پیدا کنند. این شرایط باعث می‌شود تا ما بفهمیم برای این سناریو و نیاز فوری مؤسسات دانشگاهی باید برنامه‌ریزی شود (Rieley, 2020). این وضعیت انسانیت و وحدت را می‌طلبد. چندین بحث با یادگیری الکترونیکی مرتبط است. در دسترس بودن، قیمت مناسب، انعطاف‌پذیری، یادگیری و آموزش، یادگیری مادام‌العمر و سیاست، برخی از استدلال‌های مرتبط به آموزش آنلاین است. در این شیوه آموزشی یادگیرنده می‌تواند زمان خود را برای تکمیل برنامه و اتمام

دوره موجود بصورت آنلاین، برنامه‌ریزی کند (Dhawan, 2020). پیش از این هرگز شاهد اختلالات آموزشی در چنین مقیاس وسیعی نبوده‌ایم. تقویم آکادمیک جهانی با شیوع ویروس کرونا به حالت بی‌نظمی در آمده است. بیشتر مدارس از مقاطع ابتدایی گرفته تا دانشگاه‌ها به حالت تعطیل در آمده و دانش‌آموزان به خانه بازگشته‌اند و همراه والدین خود قرنطینه شده‌اند (UNESCO, 2020). کلاس‌ها و امتحانات لغو شده و برنامه‌های تحقیقاتی دانشگاه‌ها به تعویق افتاده است. تصمیمات مربوط به ویروس کرونا باید خیلی دقیق باشد زیرا برای همیشه مسیر تاریخ را تغییر می‌دهد (Demuyakor, 2020).

یادگیری آنلاین به طور کلی فرصت‌های زیادی در دسترس دارد و در شرایط بحرانی کنونی به ما این امکان را می‌دهد تا یادگیری آنلاین رواج پیدا کند (Faralle et al., 2020). این ویروس مطمئناً روند یادگیری آنلاین را تسریع کرده است. استفاده از برنامه‌های مختلف نرم‌افزاری این امکان را فراهم می‌کند که کلاس‌های آنلاین زنده، کنفرانس وب، وبینار، چت ویدیویی و جلسات زنده داشته باشیم. از آنجایی که اکثر مدارس، دانشگاه‌ها و دیگر مؤسسات دچار محدودیت کاری شده‌اند، برنامه‌های نرم‌افزاری به برقراری ارتباط میان افراد از طریق کنفرانس ویدیویی کمک می‌کنند. در شرایطی که مردم در حال تمرین فاصله‌گذاری اجتماعی هستند، وقوع بلایا همچنان ادامه خواهد داشت و فن‌آوری‌ها احتمالاً به ما کمک می‌کنند تا با آنها کنار بیاوریم (Sear, Wilson, 2011).

ویروس کرونا باعث شده آموزش مؤسسات از حالت آفلاین به حالت آنلاین درآید. این بحران باعث شده مؤسساتی که قبلاً تمایلی به تغییر نداشتند، فن‌آوری مدرن را بپذیرند. این فاجعه، جنبه سودآور آموزش و یادگیری را به ما نشان خواهد داد. با کمک حالت‌های مختلف آموزش آنلاین می‌توانیم تعداد زیادی از دانش‌آموزان را در هر زمان و هر نقطه از جهان آموزش دهیم (Dhawan, 2020). در طول بحران همه‌گیر کنونی که کل دنیا گرفتار این طوفان شده، فن‌آوری نقش محوری پیدا کرده است. توسعه فن‌آوری و اینترنت تغییر پیدا کرده و در زمینه‌های مختلف زندگی تغییر بزرگی ایجاد نموده است (Nadikattu, 2020). به‌ویژه در سیستم آموزش و پرورش در زمینه یادگیری الکترونیکی

مشخص شده که یک ابزار قابل توجه برای آن است (Zhangiang et al., 2020). معلمان در این میان با استفاده از بسترهای یادگیری الکترونیکی برای انتقال یادگیری به دانش آموزان استفاده کرده‌اند. مربیان می‌توانند در دوران قرنطینه مطالب مورد نیاز برای مطالعه و سخنرانی‌ها را در قالب PDF, Word یا PowerPoint و بارگذاری آن‌ها در صفحات وب دانشگاه مربوطه یا در Whatsapp و یا از طریق ایمیل در اختیار تعداد زیادی از فراگیران قرار دهند که موجب ایجاد انگیزه در فراگیران می‌شود تا آنان از طریق روش‌های ابتکاری، مهارت‌های یادگیری خود را افزایش دهند. آموزش الکترونیکی با تغییر در روش‌های سنتی یادگیری به آموزش آنلاین، مزایای زیادی به ارمغان آورده و با توجه به ادامه بحران کووید ۱۹ تعداد دانش‌آموزانی که از سیستم عامل و برنامه‌های یادگیری آن استفاده می‌کنند، افزایش یافته است (Noor-ul-Amin, 2020).

محیط‌های یادگیری آنلاین می‌تواند پتانسیل یادگیری دانش‌آموزان را افزایش دهند. دانش‌آموزان می‌توانند در هر زمان و هر مکان یاد بگیرند. در نتیجه مهارت‌های جدیدی را در روند منجر به یادگیری مادام‌العمر توسعه می‌دهند. انفجار شدید بیماری ویروس کرونا می‌تواند ما را وادار کند که یک بحث دیگر از نظر یادگیری آنلاین اضافه کنیم یعنی یادگیری آنلاین در زمان بحران به عنوان یک دارو عمل می‌کند (Dhawan, 2020). راه‌حل‌های نوآورانه مؤسسات می‌تواند در مقابله با این همه‌گیری به ما کمک کند (Ligouri, Winkler, 2020). این بحران مرحله جدیدی برای یادگیری آنلاین خواهد بود و به افراد اجازه می‌دهد تا به جنبه پربار فن‌آوری‌های آموزش الکترونیکی نگاه کنند. اکنون زمینه‌های زیادی برای ایجاد نوآوری‌های شکفت‌آور و تحولات دیجیتال وجود دارد. معلمان می‌توانند فن‌آوری را تمرین و برنامه‌های متنوعی را برای درک بهتر دانش‌آموزان طراحی کنند. استفاده از یادگیری آنلاین هم مربی و هم فراگیران را مورد آزمون قرار می‌دهد. مهارت‌های حل مسئله، توانایی‌های تفکر انتقادی و سازگاری در بین دانش‌آموزان را افزایش می‌دهد. در این شرایط بحرانی، کاربران در هر سنی می‌توانند به ابزارهای آنلاین دسترسی پیدا کنند و از مزایای انعطاف‌پذیری مکانی مرتبط با یادگیری

آنلاین بهره‌مند شوند. معلمان می‌توانند رویکردهای نوآوری در آموزش را در این شرایط هراس‌آور کروناپی توسعه دهند (Dhawan, 2020).

مواجه شدن با مشکلات متعدد در سطوح مختلف اجرای برنامه درسی، اجتناب ناپذیر می‌باشد. بر همین اساس، به نظر می‌رسد که ایجاد تغییر در برنامه درسی بسیار پیچیده‌تر از آن است که بسیاری فکر می‌کنند (Fullan, Stiegelbauer, Brindley, Hood, 1990). به زعم (Barnett, Pari, Quat, 2001) در عصر حاضر شاهد یک تغییر پارادایم در برنامه درسی از برنامه درسی سنتی به برنامه درسی در حال ظهور هستیم. برنامه درسی سنتی با دانستن دانش، ارتباطات نوشتاری، مهارت‌های دیسیپلینی، جهت‌گیری عقلایی، مسئله‌سازی، دانش به عنوان فرایند، فهمیدن مفهوم-محوری، دانش-محوری، یادگیری محض و یادگیری مبتنی بر مطلب و قضیه مشخص می‌باشد. در مقابل برنامه درسی در حال ظهور دارای ویژگی‌های متعارضی از قبیل دانستن چگونگی، ارتباطات شفاهی، مهارت‌های قابل انتقال، جهت‌گیری عملی، دانش به عنوان محصول، اطلاعات، مسئله-بحث محوری، تکلیف-وظیفه محوری، یادگیری کاربردی و یادگیری تجربی می‌باشد (کرمی، فتاحی، ۱۳۹۲).

با ظهور و توسعه پدیده فن‌آوری اطلاعات، روند تحولات جهانی با شتابی بیشتر با محوریت عصر اطلاعات و دانایی در حال گسترش بوده و با پانهادن در عرصه تعلیم و تربیت، نظام‌های آموزشی و محیط‌های تحصیلی را به چالش فرا خوانده است (Farouly, 1998). برنامه‌ریزی آموزشی فرمول ویژه‌ای ندارد و تحت شرایط زمانی و مکانی تغییر می‌کند ولی اصول برنامه‌ریزی در همه جا صادق و یکسان است. مهم‌ترین مرحله برنامه‌ریزی آموزشی، همکاری و مشارکت مستمر است، تعیین نیازهای ملی، انتظارات و خواسته‌ها، اولویت و هدف‌ها و راهبردها و این همان اصلی است که مربوط به اجرا و عمل در برنامه‌ریزی آموزشی است و مستقیماً بر یادگیرنده و رضایت او به عنوان کاربر تأثیر دارد. برنامه آموزشی باید به طور مداوم ارزیابی و تجدیدنظر گردد. همچنین با پیشرفت زمان، همگام گردد. بنا براین باید قابلیت انعطاف داشته باشد که در ابعاد راهبرد آموزشی و

تدوین، دیده شده است. برنامه‌ریزی برای این است که در روند موجود، تغییر و تحول ایجاد کند. یعنی راه‌های مختلفی برای رسیدن به مقصود وجود دارد (فیضی و همکاران، ۱۳۹۷). (کاردان، ۱۳۸۱، فولن، Fullan, 1982 & 2007 و Fullan, Stiegelbauer, 1991)، با استناد به نتایج پژوهش‌های انجام شده بیان می‌کنند که برای اجرای تغییر در برنامه‌های درسی لازم است عوامل تأثیرگذار در اجرای اثربخش تغییر مشخص شوند، اما پیچیدگی فرایند تغییر این امر را برای محققان مشکل کرده است (بیرمی پور و همکاران، ۱۳۹۰). اشاعه و نهادینه کردن نوآوری‌ها و تغییرات در نظام آموزشی، تامل و تدبیر ویژه را طلب می‌نماید. بر اساس گفته (Tuchman, Wiley, 1999)، اشتباه بزرگ آن است که تنها بر محتوای تغییر تأکید شده و از روند اجرایی آن غفلت شود. اهمیت فرآیندی که تغییر را اداره می‌کند، هم‌سنگ خود اندیشه تغییر است (حسنی، احمدی، ۱۳۸۶).

(Samsathan, Sanjaiprom, 2021) در پژوهش خود با عنوان «مهیا شدن برای یادگیری برخط در دوره شیوع کووید-۱۹ در تایلند» آورده‌اند: بی میلی دانش‌آموزان به پذیرش آموزش الکترونیکی ناشی از عنصر سنتی بودن و پایبندی به هنجارهای عمیق فرهنگی است. با نیازسنجی صحیح معلمان پیش از آموزش، به کارگیری عناصر مشترک گروهی و اولویت‌بندی خلق رسانه‌های الکترونیک برای استفاده در تدریس به دانش‌آموزان، معلمان قادر خواهند بود تا دروس جذاب و مؤثری برای یادگیری آموزشی طراحی و ارائه نمایند.

(Eika, 2021) در نتایج تحقیق خود با عنوان «یادگیری در آموزش عالی تحت تأثیر شیوع کووید-۱۹: آیا تعامل دانش‌آموزان بیشتر است یا کمتر؟» بیان کرد: انزوای اجتماعی می‌تواند بر انگیزه فرد برای انجام کار و تکالیف اثر بگذارد و دانش‌آموزان، کار و مطالعه در منزل را چالش‌برانگیزتر و غیرجذاب دانسته‌اند.

(Moustakas, Robrade, 2022) در نتایج پژوهش خود تحت عنوان «چالش‌ها و حقایق آموزش الکترونیکی در دوره شیوع کرونا» آورده‌اند: تغییر به تدریس آنلاین موجب افزایش بار کاری تدریس و نظارت بیشتر معلمان شد. ارائه مطالب بصورت آنلاین،

«واقعاً نیاز به زمان دارد».

(Li, 2022) در تحقیق خود با عنوان «حرکت به سوی کلاس‌های آنلاین در دوره شیوع کووید-۱۹: مزایا، چالش‌ها و پیشرفت‌های مورد نیاز از دیدگاه دانش‌آموزان» آورده است: بنا به اظهار نظر دانش‌آموزان، کلاس‌های آنلاین موجب تقویت آشنایی آن‌ها با فن‌آوری‌های یادگیری آنلاین شده است.

ماهیت نظام‌های آموزشی و برنامه‌های درسی به گونه‌ای است که دائماً در حال تغییر هستند. زیرا باید متناسب با شرایط اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و علمی و همیشه در حال تغییر است. بنا براین نظام‌های آموزشی و برنامه‌های درسی نمی‌توانند ثابت باشند و برنامه‌های درسی ثابت محکوم به نابودی هستند. با این استدلال، تغییر برنامه‌های درسی امری ایده‌آل و ضروری است. البته تغییر برنامه‌های درسی دلایل دیگری نیز دارد که از جمله این دلایل می‌توان به بهبود کیفیت آموزش، تناسب آموزش با پیشرفت‌های علم و فن‌آوری، عدالت آموزشی و انسجام، تجانس و هماهنگی بین برنامه‌های درسی گوناگون اشاره کرد (حسینی، ۱۳۹۷). نظام‌های آموزشی همواره خود را با تغییر و تحولات جدید در علوم و تکنولوژی و نیازهای زندگی انسان هماهنگ ساخته و با ارایه رویکردها و الگوهای آموزشی مناسب خود را با این تغییرات وفق می‌دهند. بی‌تردید ظهور نوآوری‌های آموزشی جدید به ویژه نوآوری در حوزه برنامه درسی به تحولی گسترده در آموزش و پژوهش خواهد انجامید. نظام فعلی آموزشی ایران توانایی آن را ندارد که فراگیران را به اهداف غایی تعلیم و تربیت برساند و در این راستا اصلاح برنامه درسی ضروری به نظر می‌رسد. از آنجا که آموزش و پرورش از طریق برنامه درسی اهداف خود را تحقق می‌بخشد، برنامه‌های درسی باید تغییر کرده و به لحاظ ساختاری اصلاح گردند تا کارایی و اثربخشی لازم را داشته باشند. تلفیق فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات با برنامه درسی به برنامه‌ریزان کمک می‌کند تا فعالیت‌های یادگیری گوناگون را در طرح برنامه درسی بگنجانند و فراگیران نیز با شرکت در آن‌ها به نتایج یادگیری متنوعی دست یابند (داوودی، یوسفی، ۱۳۹۵). در این راستا، پژوهش‌ها، مطالعات و طرح‌هایی انجام می‌شوند که همگی در

سنتز پژوهی چالش‌های تغییر سبک‌های یاددهی-یادگیری...؛ شرفی و مومنی مهموئی | ۱۳۱

تکاپوی جستن روش‌ها و راهکارهایی برای اصلاح محیط یادگیری و بهبود عملکرد نظام آموزشی هستند. آنچه عمدتاً توجه متخصصان و حتی سیاست‌گذاران را به خود معطوف کرده، بیشتر ناظر بر انطباق فنی نوآوری‌ها با دانش روز است. به عبارت دیگر، تلاش‌ها صرف آن می‌شوند که روش‌ها و راهکارها به لحاظ فنی و علمی، درست طراحی و تدوین شوند تا هرچه بیشتر با نیازها و مسایل نظام آموزشی تناسب داشته باشند. این اهتمام در جای خود بسیار با ارزش است اما تمامی کار نیست (حسنی، ۱۳۸۵). درواقع سوال اصلی پژوهش، با توجه به شرایط اضطراری پیش آمده بررسی بحران تغییر سبک‌های یاددهی-یادگیری، تغییر برنامه درسی حضوری به برنامه درسی آنلاین با شیوع ویروس کرونا، چالش‌های پیش رو در نظام آموزشی کشور و ارائه راهکارهایی جهت مرتفع ساختن آن‌ها می‌باشد.

روش

پژوهش حاضر با توجه به هدف آن که بررسی بحران تغییر سبک‌های یاددهی-یادگیری، تغییر برنامه درسی حضوری به برنامه درسی آنلاین با شیوع ویروس کرونا، چالش‌های پیش رو در نظام آموزشی کشور و ارائه راهکارهایی جهت مرتفع ساختن آن‌ها می‌باشد، به روش کیفی انجام و در آن از شیوه سنتز پژوهی استفاده شده است. سنتز پژوهی که گاهی معادل فراتحلیل کیفی به کار می‌رود، ترکیب مشخصه‌های خاص مجموعه ادبیات تحقیق است. هدف سنتز پژوهی این است که تحقیقات تجربی را به منظور خلق تعمیم‌ها، ترکیب کند. تعمیم‌هایی که در آن، حد و مرزهای تعمیم نیز مشخص می‌شود. سنتز پژوهی سعی دارد تحقیقاتی را که پوشش می‌دهد، تحلیل کرده و تعارضات موجود در ادبیات آن را حل کند و موضوع اصلی را برای تحقیقات آینده مشخص نماید (Cooper, Hedges, Jefrecy, 2009). در این روش دانسته‌های مطالعات مختلف و شاید پراکنده که می‌توانند با نیازهای خاص میدان عمل مرتبط باشند، گردآوری شدند، سپس این دانسته‌ها با هم پیوند یافته و کل مجموعه دانش حاصله در قالبی متناسب با نیازهای کنونی، مورد ارزیابی، سازماندهی مجدد و تفسیر قرار می‌گرفتند. از این رو در این روش صرف کنار هم قرار

دادن دانش‌های قبلی مدنظر نیست، بلکه ترکیب یافته‌های گوناگون در چارچوبی مشخص که روابط جدید را در پی دارد، مورد تاکید است (Shorts, 2008).

در این مقاله، حیطه پژوهش شامل کلیه مقالات علمی، منابع و مدل‌های پژوهشی لاتین در ارتباط با عنوان پژوهش است. با توجه به ماهیت پژوهش جامعه آماری شامل، کلیه اسناد و منابع مرتبط با موضوع به ۸۱ سند می‌باشد بر این اساس روند بررسی مقالات و اسناد به ترتیب به این شرح است (کل مطالعات مرتبط با کلید واژه ۸۱ مورد، حذف ۳۶ مورد مقالات نامرتب پس از بررسی عناوین، حذف ۱۹ مورد مقالات نامرتب پس از بررسی چکیده و حذف ۸ مورد مقالات نامرتب پس از بررسی کامل متن).

لذا در این پژوهش حوزه مطالعه قطعی، ۱۷ مقاله و یک کتاب مرتبط با بحران تغییر سبک‌های یاددهی و یادگیری در دوران شیوع کرونا در طی سه سال گذشته (۲۰۲۲-۲۰۲۰) و موجود بر روی سایت‌های تخصصی و ژورنال‌های خارجی بوده است. در این پژوهش استفاده از منابع مطالعاتی داخلی مد نظر نیست. برای نمونه‌گیری نیز به علت گستردگی موضوع و پراکندگی حوزه‌های مطالعاتی و تفاوت نظام‌های آموزشی در داخل و خارج از کشور از حیث امکانات، از منابع چاپی و الکترونیکی مرتبط با هدف و موضوع پژوهش و قابل دسترس استفاده شده و نمونه‌گیری تا رسیدن به مرحله اشباع ادامه یافته است. ویژگی‌های منابع مورد استفاده در پژوهش، در جدول شماره ۱ آمده است.

جدول ۱- ویژگی‌های منابع مورد استفاده در پژوهش

ردیف	عنوان	نام نویسنده	سال انتشار
۱	Measuring the Acceptance and Adoption of E-Learning by Academic Staff During Corona Virus Outbreak: The Case of Hail University	Alwaheeb	۲۰۲۰
۲	COVID-19 Remote Learning Transition in Spring 2020: Class Structures, Student Perceptions, and Inequality in College Courses	Gillis, Krull	۲۰۲۰
۳	Teacher strategies in online learning to increase students' interest in learning during COVID-19 pandemic	Sutarto, Sari, athurrochman	۲۰۲۰

ردیف	عنوان	نام نویسنده	سال انتشار
۴	The Challenges of Online Learning during the COVID-19 Pandemic: An Essay Analysis of Performing Arts Education Students	Simamora	۲۰۲۰
۵	Corona virus Pandemic impact on Global Education: A Blessing in disguise?	Singh	۲۰۲۰
۶	Blended Learning: AS 21st Century Model at College	Dakhi, Jama, Irfan	۲۰۲۰
۷	Exploring E-learning Challenges During the Global COVID-19 Pandemic: A Review	Aini, Budiarto, Hadi Putra, Rahardja	۲۰۲۰
۸	Attempts, Successes, and Failures of Distance Learning in the Time of COVID-19	Dietrich, Kentheswaran, Ahmadi, Teychené, Alfenore, et al.Bessière,	۲۰۲۰
۹	Online Learning: A Panacea in the Time of COVID-19 Crisis	Dhawan	۲۰۲۰
۱۰	Covid-19: 20Counties Higher Education Intra-Period Digital Pedagogy Responses	Crawford, Butler-Henderson, Rudolph, Malkawi et al.	۲۰۲۰
۱۱	Corona virus (Covid-19) and the Entrepreneurships Education Community	Ratten	۲۰۲۰
۱۲	Online Blending Learning Model of School-Enterprise Cooperation and Course Certificate Integration During the COVID-19 Epidemic	, Hao Zhang, Shihua Liu Zhanxiang Ye, Gang Wu	۲۰۲۰
۱۳	Changing Teaching/ Changing Teaching: 21st Century Teaching and Learning Through Lesson and Learning Study	Wood, Shtampan	۲۰۲۰
۱۴	Learning Online Preparedness During COVID-19 Pandemic in Thailand	Somsathan, Sanjaiprom	۲۰۲۱
۱۵	Learning in Higher Education Under the COVID-19 Pandemic: Were Students More Engaged or Less?	Eika	۲۰۲۱
۱۶	The Challenges and Realities of E-Learning during COVID-19: The Case of University Sport and Physical Education	Moustakas, Robrade	۲۰۲۲
۱۷	The Shift to Online Classes during the COVID-19 Pandemic: Benefits, Challenges and Required Improvements from the Students' Perspective	Li	۲۰۲۲
۱۸	The Study of Challenges and Issues of Blended Learning in High School Education during the COVID-19 Period: A Focus Group Discussion	Sirisakpanich	۲۰۲۲

برای جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز، از چک‌لیست‌های تنظیم شده توسط محقق، جهت ثبت اطلاعات پژوهش‌های اولیه که از طریق جستجو با کلید واژه‌های مختلف گردآوری شده بود، استفاده گردید. به این ترتیب که مطالب مهم و مرتبط باهدف و موضوع پژوهش، توسط محقق در چک‌لیست‌های پژوهش درج گردیده است. این کار، با ذکر مشخصات منبع مطالعاتی و با یک نظم منطقی ثبت، دسته‌بندی و تعیین اولویت شده است.

اطلاعات مندرج در چک‌لیست‌ها شامل عنوان پژوهش، نوع اثر، نویسنده، محل، تاریخ انجام پژوهش و تاریخ چاپ می‌شد. در بررسی مقالات و تحقیقات انجام شده به نوع روش تحقیق و روش‌های تحلیل یافته‌ها نیز توجه گردید. در بخش یافته‌ها به ثبت موارد مرتبط با اهداف تحقیق پرداخته شد.

در این پژوهش برای تحلیل یافته‌ها از الگوی شش مرحله‌ای سنتزپژوهی روبرتس (به نقل از Marsh, 2008) استفاده شده که به شرح زیر است:

- شناسایی نیاز، اجرای جست‌وجوی مقدماتی، شفاف‌سازی نیاز
 - اجرای پژوهش به منظور بازیابی مطالعات
 - گزینش، پالایش و سازماندهی مطالعات
 - چارچوب ادراکی و متناسب ساختن آن با اطلاعات حاصل از تحلیل
 - پردازش، ترکیب و تفسیر در قالب فرآورده‌های ملموس
 - ارائه نتایج
- با توجه به مراحل ذکر شده به تفصیل، اقدامات انجام شده در ادامه ارائه می‌گردد.

۱- شناسایی نیاز، اجرای جست‌وجوی مقدماتی، شفاف‌سازی نیاز

از اهداف تازه آموزش و پرورش نوین، یادگیری تغییرات، کسب دانش، پرورش هوش، استعداد، شناخت خود و آگاهی از موهبت‌ها و استعدادهای خویش، به کار انداختن قوای ذهنی خلاق و پرتخیل، غلبه بر انگیزه‌های نامطلوب و ویرانگر، ایفای نقش مسئولانه و ... است (King, Schneider, 1990). تغییر را گاه چنان گسترده و مداوم دیده‌اند که بیان داشته‌اند تنها اصل ثابت جهان، تغییر است. یعنی همه چیز در حال تغییر است. تجربه تغییر

نظام آموزشی و برنامه‌های درسی در ایران برای اعتلا و فایق آمدن بر مشکلات آن بدان شکل است که «برنامه» را در محور کار نشانده است (موسی‌پور، ۱۳۹۱).

فن‌آوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی زندگی را در بسیاری از ابعاد آن دگرگون ساخته‌اند. از جمله این دگرگونی‌ها، تغییر در شیوه‌های سنتی آموزش است. به گونه‌ای که نیاز به حضور فیزیکی در کلاس درس کاهش یافته است. اگرچه تا دیروز، آموزش تنها از وجود مربیان و معلمان بهره می‌گرفت و کتاب به منزله اصلی‌ترین منبع اطلاعاتی در آموزش محسوب می‌شد، در حال حاضر وجود ابزارها، روش‌ها و محیط‌های جدید آموزشی، شیوه‌های جدیدی را به وجود آورده است. از جمله این شیوه‌ها «آموزش الکترونیکی» است که بطور معمول در آن به نقش بنیادین آموزشگر بی‌توجهی می‌شود و تصور بر این است که معلم در این نظام به اندازه آموزش سنتی اهمیت ندارد. این در حالی است که کمیت و کیفیت یادگیری فراگیرندگان و استفاده اثربخش و کارآمد از تجهیزات و وسایل گوناگون، وابسته به میزان فعالیت آموزشگر و نگرش‌ها و مهارت‌های او است (زمانی، مدنی، ۱۳۹۰). مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر اجرای برنامه‌های درسی، بر اساس مدل‌های تغییر عبارتند از: هماهنگ‌سازی عناصر برنامه درسی از قبیل کتاب‌های درسی (Richards, 1998, Woodward, 1993) و ارزشیابی (Wall, Wall, Elderson, 1993)، با اهداف برنامه درسی، ارتقای مستمر دانش، مهارت و ظرفیت مجریان (Turner, 2000, Cheng, Watabe, Witt, Curtis, 2004, 2000, Richards, Brindley, Hood, 1990)، فراهم‌سازی منابع انسانی، مالی و مواد آموزشی (Morris, 1995, Lee, 1998, Farrell, 2005)، ایجاد فرهنگ مساعد تغییر در مدرسه (Lee, 1998, Fullan, Miles, 1993, Carless, 1993, Kritek, 1976)، و نظرخواهی از تمام افراد (مجریان) در حین سیاست‌گذاری در برنامه‌های درسی جدید (Hoo, 2002, Tomilson, 1990, Ellis, 1996)، همچنین حمایت از رهبری و مدیریت مدیران و کارگردانان برنامه‌ها (Matias, Williams, Gurray, Berram, Brenton, Fullan, 1982, Raderford, 1983).

Hargreaves, Fink, 2006) برقراری شیوه‌های ارتباطی مناسب برای تبادل اطلاعات (Kanter, 2004، Fullan, 2007)، مناسب بودن زمینه‌های فرهنگی و روانی جامعه برای اجرای تغییرات (Dafur, Eaker, Mony, 2006) و فراهم‌سازی فرصت درک این حقیقت که ناهمخوانی نظرات و تفاوت در دیدگاه‌ها جزئی از روند طبیعی اجرای اصلاحات در برنامه درسی می‌باشند. در نهایت ایجاد جو تفاهم و تشریک مساعی میان والدین و مسئولین مدرسه از یک طرف (Epstein, Sandess, Simon, Salinas, Coleman, 1998) و حمایت جوامع و دست‌اندرکاران محلی از برنامه اصلاحات (Fullan, 2007، McAdams, 2006، Datnow, Stringfield, 2000) از طرف دیگر از عوامل مؤثر در اجرای تغییر در برنامه‌های درسی می‌باشند (دبیری‌پور و همکاران، ۱۳۹۰).

سازمان فرهنگی یونسکو محورهای عمده کاربرد فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش را استفاده از ابزارها و الگوهای دنیای مجازی از قبیل پست الکترونیکی، منابع فرارسانه‌ای و نظام آموزش هوشمند می‌داند. بهره‌گیری از فن‌آوری اطلاعات دارای این مزیت است که کمیت و کیفیت دست‌یابی به مواد و موضوعات آموزشی مناسب و به‌روز می‌تواند افزایش یابد. با روند روزافزون کاهش هزینه‌های سخت‌افزاری و مزایای بی‌شمار آن، انتظار می‌رود نظام‌های آموزشی آن را در مرکز سیاست‌گذاری‌های خود قرار دهند. در آن صورت آموزش در هزاره جدید شکل دیگری خواهد یافت (کاظم‌پور و دیگران، ۱۳۹۰).

تغییر برنامه درسی به عنوان موضوع اساسی و همیشگی نظام‌های آموزشی، ابعاد مختلفی دارد. از یک طرف با دانش تغییر به طور اعم در ارتباط است و از مفهوم، درجه، نیروها، مقیاس، زمان‌بندی، چرایی و رویکردهای تغییر تأثیر می‌پذیرد و از طرف دیگر به عنوان یک حوزه مطالعاتی، دانش خاص خود را دارد و مفهوم، ابعاد، شکل‌ها، مؤلفه‌ها، چرایی، سیر تاریخی، رویکردها، الگوها، فرآیند و بازیگران تغییر برنامه‌های درسی را شامل می‌شود (مهر محمدی، حسینی، ۱۳۹۸).

در ارتباط با تغییر برنامه درسی حداقل سه مرحله قابل شناسایی است:

- ۱- برنامه‌ریزی برای تغییر: این مرحله عمدتاً ناظر بر ایجاد زمینه و آماده‌سازی محیط برای تغییر و تهیه و تدوین برنامه تغییر است.
- ۲- استفاده و یا کاربست تغییر: در این مرحله تلاش بر استفاده مؤثر از تغییر است. برنامه تفصیلی تهیه شده برای تغییر در این مرحله به اجرا گذاشته می‌شود.
- ۳- ارزشیابی از تغییر: در این مرحله از تغییر، ارزشیابی به عمل می‌آید و نتایج بدست آمده از ارزشیابی، در سیکل بعدی تغییر مورد استفاده قرار می‌گیرد (فتیحی و اجارگاه، ۱۳۹۰).

وقتی به موضوع تغییر در نظام‌های مستقر و با تعهد به حفظ اصول و ساختار آن‌ها عنایت می‌شود دو منظر اساسی و البته متعارض برای ورود به موضوع قابل تصور است: اول شناسایی تغییرات لازم و تدوین برنامه تغییر بر اساس آن‌ها و بعد اقدام به آماده‌سازی کارگزاران برای به کارگیری آن تغییرات، دوم زمینه‌سازی برای ادراک و احساس نیاز به تغییر و درخواست تغییر از سوی کارگزاران و مصرف کنندگان (موسی‌پور، ۱۳۹۱).

(Nodings, 1995)، معتقد است که در بررسی میزان عدالت تربیتی در نظام‌های آموزشی، سه جنبه زیر را باید مد نظر قرار داد:

الف-عدالت در منابع فیزیکی، که شامل ابزارهای آموزشی، کتاب، نقشه و سایر امکانات آموزشی می‌شود.

ب-عدالت در ارتباط بین دانش‌آموزان با معلم و همچنین ارتباط با والدین در خانواده

ج-عدالت در برنامه‌های درسی که باید جوابگوی نیازهای فردی، فرهنگی، قومی و اجتماعی دانش‌آموزان مختلف باشد و از تبعیض پرهیز شود (یاری قلی و همکاران، ۱۳۹۶).

تحولات سریع در فن‌آوری، آموزش از راه دور را آسان کرده است (McBrien et

al., 2009). اصطلاحاتی نظیر: یادگیری آنلاین، یادگیری آزاد، یادگیری تحت وب،

یادگیری با واسطه رایانه، یادگیری ترکیبی، یادگیری...، توانایی مشترک استفاده از رایانه

متصل به شبکه را دارند و امکان یادگیری از هر کجا، در هر زمان، در هر سطح و با هر وسیله‌ای (Cojocariu, 2014) را امکان‌پذیر می‌سازند.

یادگیری آنلاین به عنوان تجارب یادگیری در محیط‌های هم‌زمان یا ناهم‌زمان و با استفاده از دستگاه‌های مختلف (تلفن‌های همراه، لپ‌تاپ و غیره با دسترسی به اینترنت تعریف می‌شود (Dhawan, 2020). در این محیط‌ها، دانش‌آموزان می‌توانند در هر مکانی (مستقل) برای یادگیری و تعامل با مربیان و سایر دانش‌آموزان حضور داشته باشند (Singh, 2019). ساختار یادگیری هم‌زمان به گونه‌ای است که فراگیران در سخنرانی‌های زنده شرکت می‌کنند، تعاملات در زمان واقعی بین مربیان و فراگیران وجود دارد و امکان بازخورد فوری موجود است، در حالی که محیط‌های یادگیری ناهم‌زمان ساختار درستی ندارند. در چنین محیط یادگیری، محتوای یادگیری به صورت سخنرانی یا کلاس‌های زنده در دسترس نیست. بازخورد و پاسخ فوری در چنین فضایی امکان‌پذیر نیست (Little Field, 2018). یادگیری هم‌زمان می‌تواند فرصت‌های زیادی برای تعامل اجتماعی فراهم کند (McBrien et al., 2009). آموزش آنلاین دیگر یک گزینه نیست، بلکه یک ضرورت است. بین این همه، آموزش آنلاین و یادگیری آنلاین را می‌توان به عنوان داروی درمان بحران نامید. یادگیری آنلاین نقاط قوت زیادی دارد، از جمله اینکه: روش‌ها و فرآیندهای یادگیری الکترونیکی واقعاً قوی هستند. این نقاط قوت حالت‌های یادگیری آنلاین می‌تواند ما را از این شرایط سخت نجات دهد. یادگیری الکترونیکی فراگیر-محور است و از نظر زمانی و مکانی انعطاف‌پذیری زیادی دارد. روش‌های یادگیری الکترونیکی ما را قادر می‌سازد تا رویه‌ها و فرآیندهای خود را بر اساس نیازهای فراگیران تنظیم کنیم. ابزارهای آنلاین زیادی وجود دارد که برای یک محیط یادگیری مؤثر و کارآمد مهم است. مربیان می‌توانند از مجموعه صوتی، ویدئویی و متنی برای برقراری ارتباط با یادگیرندگان در این شرایط بحرانی جهت حفظ ارتباط انسانی، استفاده کنند. این امر می‌تواند به ایجاد یک محیط یادگیری مشارکتی و تعاملی که در آن دانش‌آموزان بتوانند نظرات خود را سریعاً اظهار کرده، سوال کنند و یاد بگیرند، کمک کند (Dhawan, 2020).

سنتز پژوهی چالش‌های تغییر سبک‌های یاددهی-یادگیری...؛ شرفی و مومنی مهموئی | ۱۳۹

فن‌آوری در مواقع بحرانی برای مقابله با اختلال راه‌حل‌های ابتکاری و انعطاف‌پذیر ارائه می‌دهد و به افراد کمک می‌کند بدون نیاز به تعامل رو در رو با یکدیگر ارتباط برقرار کرده و حتی کار کنند (Mark, Semaan, 2008).

این پژوهش به دلیل کم بودن منابع پژوهشی لازم در داخل کشور، فقط با اتکا به منابع لاتین و با هدف ترکیب یافته‌ها در پژوهش، از طریق مطالعه و ترجمه منابع خارجی انجام شده است. زیرا به نظر می‌رسد در این زمینه، دستیابی به تجارب ارزشمند جوامع دیگر در رابطه با تغییر سبک‌های یاددهی-یادگیری و استفاده از شیوه آنلاین به جای شیوه حضوری در نظام‌های آموزشی ملل مختلف و آشنایی با چالش‌ها و راهکارهای ناشی از این تغییر سبک یاددهی-یادگیری در نظام آموزشی کشورمان می‌تواند مفید فایده باشد.

۲- اجرای پژوهش به منظور بازیابی مطالعات

در گام دوم به جست‌وجوی منابع مرتبط با هدف تحقیق پرداخته شد. برای این منظور، از طریق جست‌وجوی کلید واژه‌هایی نظیر تغییر سبک‌های یاددهی-یادگیری، یادگیری آنلاین، چالش‌های تغییر سبک‌های یاددهی-یادگیری و راهکارهای لازم برای ارتقا سطح آموزش و برون‌رفت از شرایط بحران کنونی نظام‌های آموزشی جوامع و ملل مختلف بود. لذا کلیه مقالات علمی-پژوهشی در طول سه سال گذشته (۲۰۲۰-۲۰۲۲)، در دوران شیوع بیماری ناشی از ویروس کرونا مشخص شده و از طریق پایگاه‌های اطلاعاتی «گوگل، سیویلیکا، گوگل اسکالر، آکادمیا» شناسایی و به تعداد ۸۱ منبع در فایلی که به این منظور ایجاد شده بود، ذخیره شدند. لازم به ذکر است که از مطالب و محتوای مقالات داخلی، جهت روشن‌سازی مفاهیم تغییر، لزوم، اهمیت و ضرورت تغییر سبک‌های یاددهی-یادگیری استفاده شده است. بدیهی است نتایج حاصل از جمع‌آوری و ترکیب مطالب منابع خارجی در بخش نهایی مورد تحلیل قرار گرفته‌اند.

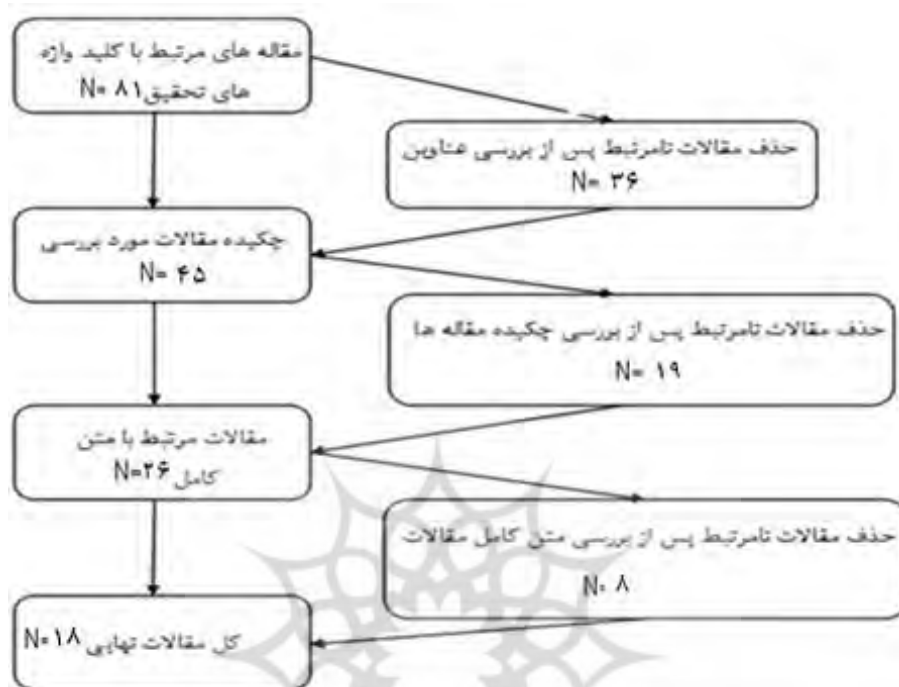
۳- گزینش، پالایش و سازماندهی مطالعات

این مرحله به داوری درباره تعیین مطالعات مرتبط با نیازهای دانشی اختصاص دارد.

داوری‌ای که نیازمند تدوین ملاک‌هایی برای گزینش و دسته‌بندی مطالعات است (Marsh, 2008).

ملاک و معیار برای مطالعه و بررسی مقالات در این پژوهش، مقالات و پژوهش‌های انجام شده در رابطه با تغییر سبک‌های یاددهی-یادگیری در نظام‌های آموزشی مختلف، چالش‌ها و راهکارهای خروج موفقیت‌آمیز از بحران کرونا در طول سه سالی که از شیوع این بیماری همه‌گیر می‌گذرد (۲۰۲۰-۲۰۲۲)، بوده است. به دلیل ماهیت پژوهش که از نوع کیفی است، مقالات و پژوهش‌هایی که با استفاده از روش‌های کیفی انجام شده‌اند مورد توجه قرار گرفته است. یافتن منابع تا رسیدن به مرحله اشباع ادامه پیدا کرده است. اشباع داده یا اشباع نظری رویکردی است که در پژوهش‌های کیفی برای تعیین کفایت نمونه‌گیری مورد استفاده قرار می‌گیرد (Quest, 2009) و به معنای این است که خصوصیات یک دسته یا طبقه تئوریک به اشباع رسیده است (Gilford, 2008). این حالت زمانی رخ می‌دهد که داده بیشتری که سبب توسعه، تعدیل، بزرگ‌تر شدن یا اضافه شدن به تئوری موجود گردد، به پژوهش وارد نشود (Routledge, 2007). با توجه به ملاک‌های تعیین شده برای جست‌وجو و یافتن مطالب مورد نظر، تعداد ۸۱ مقاله در طی سالهای ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۲ و منطبق بر معیارهای تعیین شده یافت شد. در ادامه برخی از مقالات یافت شده بدلیل انجام مطالعات موردی و تاکید بر استفاده از ابزار دیجیتالی خاص در کشور پژوهشگر، ایالت، همپوشانی محتوایی و یا نداشتن روش پژوهشی مناسب از محدوده بررسی‌ها حذف گردیدند. به این ترتیب از کل مقالات یافت شده منطبق بر اهداف پژوهش حاضر، ۳۶ مورد بعد از بررسی عناوین، ۱۹ مورد بعد از بررسی چکیده ۸ مورد پس از بررسی کامل متن کنار گذاشته شدند. در پایان تعداد ۱۸ مورد منبع پژوهشی جهت مطالعه و بررسی استفاده در پژوهش باقی ماندند. متن منابع انتخاب شده مجدداً با تامل بیشتر مورد مطالعه و بررسی قرار گرفتند و پاراگراف‌ها یا جملات مربوط به موضوع پژوهش بطور دقیق مشخص، ترجمه و در فیش‌ها درج شدند.

شکل ۱- نمودار مراحل گزینش، پالایش و سازماندهی مطالعات

۴- تعیین چارچوب ادراکی و متناسب ساختن آن با اطلاعات حاصل از تحلیل

این مرحله، چارچوبی پیوند دهنده است که اطلاعات به دست آمده در پیرامون آن، ترکیب می‌شود (Marsh, 2008). لذا در این پژوهش چارچوب ادراکی تعیین شده حول مفاهیم تغییر برنامه درسی و تغییر سبک‌های یاددهی - یادگیری از شکل حضوری بصورت آنلاین، چالش‌های پیش رو ناشی از استفاده از این سبک یاددهی - یادگیری و راهکارهای رفع چالش‌ها برای خروج توأم با موفقیت از شرایط بحران کنونی ناشی از اپیدمی بیماری ویروس کرونا می‌باشد. تعریف تغییر برنامه درسی تابعی است از تعریفی که از برنامه درسی پذیرفته می‌شود. با این حال اگر برنامه درسی را مشتمل بر مسایلی نظیر فلسفه تعلیم و تربیت، ارزش‌ها، اهداف، ساختارهای سازمانی، تجارب یادگیرندگان، نتایج یادگیری و نحوه ارزشیابی آنها بدانیم، می‌توانیم تغییر برنامه درسی را به عنوان هر گونه تغییری که در

جنبه‌های فوق‌الذکر بوجود می‌آید تعریف کرد (فتحی و اجارگاه، ۱۳۹۰).

از لحاظ لغوی سبک یاددهی - یادگیری عبارت است از رفتارهای معین شناختی، عاطفی و روانی اجتماعی که به عنوان شاخص‌های نسبتاً پایدار در زمینه نحوه ادراک، تعامل و واکنش نسبت به محیط یادگیری به کار می‌روند (Atkinson, Rital et al., 2001). سبک یادگیری یک رفتار عاداتی متمایز برای سبک دانش، مهارت‌ها یا نگرش‌ها از طریق مطالعه یا تجربه می‌باشد و عنوان شیوه‌ای است که فراگیران در یادگیری مطالب درسی خود به سایر شیوه‌ها ترجیح می‌دهند (Smith, Dalton, 2005).

ویروس کرونا باعث شده آموزش مؤسسات از حالت آفلاین به حالت آنلاین درآید. این بحران باعث شده مؤسساتی که قبلاً تمایلی به تغییر نداشتند، فن‌آوری مدرن را بپذیرند. این فاجعه، جنبه سودآور آموزش و یادگیری را به ما نشان خواهد داد. با کمک حالت‌های مختلف آموزش آنلاین می‌توانیم تعداد زیادی از دانش‌آموزان را در هر زمان و هر نقطه از جهان آموزش دهیم (Dhawan, 2020). در طول بحران همه‌گیر کنونی که کل دنیا گرفتار این طوفان شده، فن‌آوری نقش محوری پیدا کرده است. توسعه فن‌آوری و اینترنت تغییر پیدا کرده و در زمینه‌های مختلف زندگی تغییر بزرگی ایجاد نموده است (Nadikattu, 2020). به‌ویژه در سیستم آموزش و پرورش که در زمینه یادگیری الکترونیکی مشخص شده که یک ابزار قابل توجه برای آن است (Zhanxiang et al., 2020). آموزش الکترونیکی خصوصاً در زمینه آموزش نوین، مشکل را برطرف کرده است. نیاز فراگیران مدرن کاملاً متفاوت بوده و یادگیری برای برآوردن نیازهای آنان مفید شناخته شده است (Misko et al., 2004, Soni, 2020).

چالش‌های برنامه درسی به معنای ظهور وضعیت و پدیده‌ای جدید و دشوار در یکی از عناصر یا ابعاد برنامه‌های درسی است که مواجهه با آن تلاشی سخت و تعیین‌کننده را ایجاد کند. این وضعیت دشوار که ناظر بر آینده است، نیازمند به تلاش و همکاری جدی از سوی کلیه دست‌اندرکاران حوزه‌های برنامه‌ریزی درسی است (کاویانی، نصر، ۱۳۹۵). چگونگی تغییر سریع کلاس از شکل سنتی به کلاس زنده آنلاین، نحوه سازماندهی

سنتز پژوهی چالش‌های تغییر سبک‌های یاددهی-یادگیری...؛ شرفی و مومنی مهموئی | ۱۴۳

ساخت و تدریس دوره‌های آنلاین، نحوه استفاده از منابع آموزشی با کیفیت بالا برای ساخت سریع دوره‌های آنلاین و همچنین تضمین کیفیت آموزش آنلاین دوره‌ها همه مشکلات فوری هستند که باید در توسعه آموزش آنلاین در طی دوره بحران حل شوند (Zhanxiang et al, 2020).

راهکارهای رفع چالش‌ها اشاره به راه‌حل‌ها و تدابیر چاره‌اندیشی برای برون‌رفت از موقعیت چالشی دارد.

۵- پردازش، ترکیب و تفسیر در قالب فرآورده‌های ملموس

در گام پنجم بعد از جمع‌آوری مطالب حاصل از پژوهش، مطالعه، بررسی و ترجمه مقالات و منابع لاتین، در ابتدا، مؤلفه‌های بدست آمده از طریق فرایند کدگذاری باز استخراج می‌شوند و در مرحله بعدی بر طبق فرایند کدگذاری گزینشی، مؤلفه‌های بدست آمده بر طبق مفاهیم مشترک طبقه‌بندی می‌گردند.

۶- ارائه نتایج ترکیب

در نهایت در گام ششم با توجه به گام‌های برداشته شده و اطلاعات بدست آمده، بحران تغییر سبک‌های یاددهی یادگیری در دوران شیوع کرونا، چالش‌ها و راهکارهای مربوط به خروج موفقیت‌آمیز از این چالش بزرگ، مورد بررسی قرار می‌گیرد. در این پژوهش، ابتدا در قسمت فرآیند سنتزپژوهی اطلاعات مربوط به تغییر سبک‌های یادگیری از شکل حضوری به صورت آنلاین استخراج گردیده، سپس چالش‌های اصلی اجرای این نوع برنامه درسی از طریق فرآیند کدگذاری باز مشخص شده است. تلاش می‌شود هر کدام از چالش‌ها نیز توسط فرایند کدگذاری باز، تعیین و راهکارها ارائه شود. اطلاعات بدست آمده در بخش یافته‌ها ارائه می‌گردد.

یافته‌ها

در این بخش یافته‌های حاصل از مطالعه و بررسی منابع مختلف در زمینه تغییر سبک‌های

یاددهی- یادگیری و چالش‌های ناشی از این تغییر در طول سه سال گذشته (۲۰۲۲-۲۰۲۰)، که جوامع و نظام‌های آموزشی مختلف با آن روبرو شده‌اند، در قالب چالش‌ها و راهکارها در جداول جداگانه ارائه می‌شود. از آن جایی که همه عناصر در نظام‌های آموزشی در تعامل با یکدیگرند و باهم باید دیده شوند، راهکارها به شکل کلی ارائه شده است. جداول ذیل، اطلاعاتی در خصوص چالش‌های ناشی از تغییر سبک‌های یاددهی- یادگیری و راهکاری لازم برای خروج موفق از این بحران، ارائه می‌دهند. عددهای مندرج در جدول، مربوط به کد منابعی است که مطالب از آن برداشت شده است.

جدول ۲: چالش‌ها و راهکارهای «تعطیلی مؤسسات آموزشی» ناشی از تغییر سبک‌های یاددهی- یادگیری در سال‌های (۲۰۲۲-۲۰۲۰)

چالش‌ها	عدم حمایت و ارائه خدمات به مدارس بر مبنای یک نظام مشخص و شفاف (۷، ۱۱)، حذف آموزش حضوری (۱)، توقف آموزش حضوری، تغییر سبک یاددهی-یادگیری از شکل حضوری به شکل آنلاین (۷)، شکل‌گیری مانعی بزرگ در مسیر آموزش فراگیران و ایجاد عواقب جدی برای دانش آموزان، محرومیت برخی از آنان از حق اساسی تحصیل و بدنبال آن بخطر افتادن آینده، تغییر حالت معلمان از حالت آفلاین به آنلاین، تغییر روش تدریس معلمان (۹)، تغییر سبک یاددهی-یادگیری به بستر دیجیتال (۱۱)، احساس تنهایی (۱۵)، انگیزه کمتر برای کار و مطالعه (۱۵ و ۱۶)، تأثیر اقدامات محدود کننده بر عوامل ساختاری فراگیران نظیر خانواده، سلامت، فشار و حمایت (۱۵)
راهکارها	بسیج همه کارمندان و منابع آموزشی (۱)، استفاده از نوآوری در آموزش، برنامه‌ریزی و اولویت‌بندی بر اساس برنامه‌ریزی، در نظر گرفتن برنامه‌های جایگزین برای مقابله با شرایط جدید و چالش‌برانگیز، تهیه برنامه‌های اضطراری، سنجش و بکارگیری گزینه‌های مختلف رویکردهای آموزش آنلاین، تغییر رویکردهای آموزشی مربیان برای مقابله با شرایط جدید و انطباق با شرایط متغیر، عدم مقاومت در برابر تغییر، حفظ کیفیت آموزش، بکارگیری راه حل‌های نوآورانه مؤسسات (۹).

جدول ۳: چالش‌ها و راهکارهای «فقدان زیر ساخت‌های ارتباطی قوی» ناشی از تغییر سبک‌های یاددهی- یادگیری در سال‌های (۲۰۲۲-۲۰۲۰)

چالش‌ها	عدم وجود زیر ساخت قوی که پیش نیاز یادگیری آنلاین است (۱۰)، فقدان اینترنت قابل اعتماد، فقدان فن آوری کافی به ویژه در جلسات هم‌زمان، (۲) عدم وجود پهنای باند کافی و آمادگی کم مجریان برنامه (۸ و ۱۰)، اینترنت ضعیف و محدودیت در داده‌های اینترنت، عدم وجود سیستم پشتیبانی فنی (۷)
---------	---

راهکارها	در نظر گرفتن موانع، ارزیابی فن آوری‌ها و جایگاه آنها در کلاس‌های درس مجازی، پشتیبانی گسترده نهادی از اساتید هنگام طراحی دوره‌های آنلاین (۲)، فراهم ساختن زیر ساخت قوی IT به عنوان پیش نیاز یادگیری آنلاین، در نظر گرفتن مولفه‌های مهم دسترسی به اینترنت، سرعت اینترنت، در دسترس بودن امکانات و فراهم بودن شرایط برای تشکیل کلاس‌های آموزش آنلاین (۷)، سنجش جوانب مثبت و منفی فن آوری و استفاده از پتانسیل‌های آن، مطالعه دقیق و عمیق برای استفاده از فن آوری‌ها جهت ایجاد تعادل در ترس و تنش در میان این بحران، اطمینان یافتن از در دسترس بودن کافی زیر ساخت‌های فن آوری اطلاعات و ارتباطات، ابزارهای یادگیری و منابع یادگیری دیجیتال برای افراد ذینفع (۱۱ و ۹)
------------------------	--

جدول ۴: چالش‌ها و راهکارهای «تغییر فرایندهای یادگیری» ناشی از تغییر سبک‌های یاددهی - یادگیری در سالهای (۲۰۲۲-۲۰۲۰)

چالش‌ها	تقابل فراگیران با چند تعهد و مسئولیت‌های کاری و تحت تأثیر قرار گرفتن یادگیری توام با موفقیت آنها، متاثر شدن وضعیت تحصیل آکادمیک فراگیران در اثر این تغییر (۲)، تغییر در شیوه یادگیری در نظام‌های آموزشی (۴)، فاصله گذاری اجتماعی و تأثیر منفی بر فرصت‌های یادگیری، عدم دستیابی فرایند یادگیری به تمام پتانسیل خود در اثر عدم تمرین آموخته‌ها توسط فراگیران، نظری بودن برخی محتواهای آنلاین و عدم اجازه به دانش‌آموزان جهت تمرین مؤثر و یادگیری، سازگاری ناکافی (عدم تعادل) بین طراحی فن آوری و مولفه روانشناسی مورد نیاز فرایند یادگیری، (۹)، تنوع پلتفرم‌های آموزشی (۷)، فقدان منابع و آموزش (۱۶)، ورود به تدریس آنلاین بدون آمادگی قبلی (۱۶، ۱۸)
راهکارها	افزایش کیفیت آموزش آنلاین، استفاده از برنامه‌های مختلف نرم‌افزاری، تمرین فن آوری‌ها توسط معلمان و طراحی برنامه‌های متنوع برای درک بهتر دانش‌آموزان (۹)، ارائه و پیاده‌سازی یک پلتفرم آموزشی مطمئن و جامع (۷)، استفاده از کنفرانس ویدئویی با مشارکت دانش‌آموزان (۹)

جدول ۵: چالش‌ها و راهکارهای «نتایج نابرابر یادگیری» ناشی از تغییر سبک‌های یاددهی - یادگیری در سالهای (۲۰۲۲-۲۰۲۰)

چالش‌ها	تفاوت در سطح توانایی‌های ذهنی فراگیران و به دنبال آن افزایش ناامیدی و سردرگمی، ضعیف بودن فراگیران از لحاظ مهارت‌های کار با فن آوری‌های نوین، عدم دسترسی برخی از فراگیران به فن آوری‌های نوین و دور ماندن از محیط‌های یادگیری، محدودیت‌های مالی برخی فراگیران (۹) استرس جسمانی ناشی از افت اقتصادی والدین در شرایط همه‌گیری و ویروس (۱۷ و ۱۵)
-----------------------	---

توجه به گروه‌های در معرض خطر، شناسایی بهترین شیوه‌ها برای آموزش آنلاین، تجزیه و تحلیل یادگیری در محیط‌های مختلف یادگیری (۲)، تحقیق مداوم بر اهمیت طراحی دوره‌های سازمان یافته، ارتباط منظم بین اعضای هیئت علمی و دانشجویان (۲)، افزایش تعداد کلاس‌های آنلاین، کنفرانس‌ها و جلسات، استفاده از فن آوری مناسب‌تر، در نظر گرفتن سیستم‌هایی در مؤسسات آموزشی جهت کسب اطمینان از اینکه هیچ دانش‌آموزی به دلیل موقعیت، طبقه اجتماعی، قومیت و غیره از تحصیل محروم نمی‌ماند، طراحی برنامه‌های دقیق (۹)، بررسی چگونگی ارتباط و تأثیرگذاری چالش‌ها بر روی یکدیگر برای اجرای موفقیت‌آمیز آموزش الکترونیکی (۷)	راهکارها
--	------------------------

جدول ۶: چالش‌ها و راهکارهای «مشکلات فنی» ناشی از تغییر سبک‌های یاددهی - یادگیری در سال‌های (۲۰۲۰-۲۰۲۲)

خطاهای بارگیری، مشکلات مربوط به نصب، مشکلات ورود به سیستم، مشکلات صوتی، تصویری، ایجاد مانع بر سر راه آموزش و کند کردن روند یادگیری (۹)، کمبود تجهیزات مناسب و حمایت فنی ناکافی (۷)	چالش‌ها
ضبط سخنرانی‌ها بصورت ویدئویی پیش از ارائه، پیش‌بینی برنامه‌های جایگزین و جلوگیری از رویارویی با مشکل در فرایند یادگیری، ارائه برنامه درسی از سوی معلمان در قالب‌های مختلف و استفاده از فیلم‌ها، فایل‌های صوتی، متنی و ... استفاده از برنامه‌های مکمل آموزشی (۹)، ارائه یک سیستم یادگیری الکترونیکی مطمئن (۷)	راهکارها

جدول ۷: چالش‌ها و راهکارهای «زمان‌بر بودن و هزینه زیاد آموزش الکترونیکی» ناشی از تغییر سبک‌های یاددهی - یادگیری در سال‌های (۲۰۲۰-۲۰۲۲)

نیاز به مقدار قابل توجهی سرمایه‌گذاری برای تهیه دستگاه‌ها و تجهیزات، نگهداری تجهیزات، آموزش منابع انسانی و توسعه محتوای آنلاین، محدودیت منابع مالی، شکاف دیجیتال و به دنبال آن گسترش شکاف‌های نابرابری و توسعه بی‌عدالتی آموزشی (۹)، دسترسی کمتر به امکانات آموزشی (۱۵ و ۱۶)، فقدان تجهیزات فنی کافی (۱۶)	چالش‌ها
ایجاد یک سیستم آموزشی مؤثر و کارآ برای انتقال آموزش و دانش از طریق آنلاین، استفاده از نوعی از فناوری که ضمن تسهیل فرآیندهای آموزشی، حداقل هزینه خرید و نگهداری را دارد، پشتیبانی دولت، خیرین و نهادهای مردمی (۹)	راهکارها

سنتز پژوهی چالش‌های تغییر سبک‌های یاددهی-یادگیری...؛ شرفی و مومنی مهموئی | ۱۴۷

جدول ۸: چالش‌ها و راهکارهای «عدم دسترسی همه معلمان و دانش‌آموزان به ابزار دیجیتال»
ناشی از تغییر سبک‌های یاددهی- یادگیری در سالهای (۲۰۲۰-۲۰۲۲)

چالش‌ها	فاصله فنی و تکنولوژیکی میان معلم و دانش‌آموزان به دلیل فقدان بستر سازی مناسب برای استفاده از دستاوردهای نوین فن آوری در زمان مناسب (۹)، در دسترس نبودن ابزارهای دیجیتال مناسب، عدم اتصال به اینترنت (۷)، اتصالات Wifi، از دست دادن فرصت‌های یادگیری (۹)
راهکارها	تلاش در جهت کسب اطمینان از دسترسی فراگیران و مؤسسات آموزشی به منابع مورد نیاز، تلاش در جهت کسب اطمینان از اجرای برنامه‌های آموزشی در تلفن‌های همراه (در صورتی که فراگیران لپ‌تاپ ندارند)، تلاش در جهت کاهش شکاف دیجیتالی، انتخاب بهترین ابزار برای انتقال آموزش به دانش‌آموزان از سوی معلمان، پشتیبانی دولت، سیاست آموزشی دولت به دسترسی همگان، برابری و کیفیت آموزش خلاصه شود (۹)

جدول ۹: چالش‌ها و راهکارهای «بی‌سوادی دیجیتالی» ناشی از تغییر سبک‌های یاددهی- یادگیری در سالهای (۲۰۲۰-۲۰۲۲)

چالش‌ها	عدم آمادگی یا دارا بودن سطح پایینی از آمادگی برای یادگیری الکترونیکی، (۹)، فقدان شایستگی فنی معلمان و دانش‌آموزان، (۷، ۱۸)، فقدان شایستگی خودتنظیمی (۷)، دشواری در خود تنظیمی (۱۵)
راهکارها	تهیه راهنمای گام به گام توسط مؤسسات آموزشی در مورد چگونگی دسترسی و استفاده از ابزارهای مختلف یادگیری الکترونیکی، صلاحیت آموزشی و فنی مربیان آموزش آنلاین و توجه به سطح سواد دیجیتال ذی‌نفعان در تشکیل کلاس‌های آموزش آنلاین، شفاف‌سازی هدف و زمینه استفاده از فن آوری (۹)، تقویت تجارب یادگیری آنلاین (۱۷) و (۱۵)

جدول ۱۰: چالش‌ها و راهکارهای «مشکلات روانی دانش‌آموزان و معلمان در مواجهه با این بحران» ناشی از تغییر سبک‌های یاددهی- یادگیری در سالهای (۲۰۲۰-۲۰۲۲)

چالش‌ها	تأثیر بحران بر سلامت عاطفی، سلامت روان و سیستم آموزشی (۵)، عدم تمرکز، عدم آمادگی کافی دانش‌آموزان برای برقراری تعادل بین زندگی خانوادگی، شغلی و اجتماعی خود با مطالعه و حضور در محیط یادگیری آنلاین (۹)، عوامل روانی اجتماعی مؤثر بر تغییر رفتار دانش‌آموزان و مؤثر بر سطح پذیرش یادگیرندگان (۱۵)، ترس از بیمار شدن (۱۷ و ۱۵)، داشتن وقت کمتر و وظایف بیشتر در کنار انجام مطالعات (۱۵)، چالش با کار یا مطالعه به دلیل محیط‌های ترکیبی (۱۵)، تأثیر بر عوامل روانی-اجتماعی نظیر انگیزه، هویت و کارآمدی (۱۵)، فشارهای اقتصادی (۱۵)، نگرانی در مورد آینده (۱۷)، زندگی با افراد بیمار (۱۷)
----------------	---

راهکارها	تشکیل کمیته‌هایی جهت پشتیبانی (۶)، جهت غلبه بر شرایط بحرانی و کاهش استرس و اضطراب و ترس در افراد، فنون مناسب پشتیبانی یادگیری به معلمان و دانش آموزان داده شود (۹) خودسازگاری کارآمدی و ایجاد انگیزه (۱۵)، انعطاف پذیری آموزشی (۱۵)، کار بر روی استقلال یادگیرندگان (۱۵)
----------	--

جدول ۱۱: چالش‌ها و راهکارهای «حفظ کیفیت آموزش» ناشی از تغییر سبک‌های یاددهی -

یادگیری در سالهای (۲۰۲۰-۲۰۲۲)

چالش‌ها	عدم توجه به بازنگری و کنترل کیفیت برنامه‌ریزی‌ها (۱۲)، فقدان مراقبت و نظارت کافی بر برنامه‌های درسی در حوزه پیاده سازی و اجرا (۱۲)، کیفیت برنامه‌های آموزش الکترونیکی، عدم وجود شرایط و استانداردهای مشخص در سیاست‌های آموزشی در مورد برنامه‌های آموزش الکترونیکی، عدم وجود استانداردهایی برای کیفیت (۱۲)، کنترل کیفیت، توسعه منابع الکترونیکی و ارائه محتوای الکترونیکی (۹)، پایین بودن انگیزش مجریان برنامه، حفظ تعامل فراگیران با یکدیگر (۷)، فقدان تنوع در ابزارها و رویکردها (۱۵ و ۱۶)، تنزل تجربیات یادگیری دانش آموزان (۱۷)
راهکارها	تنظیم محتوا به گونه‌ای که فراگیران را وادار به تمرین کند، تنظیم محتوا به شیوه‌ای که باعث افزایش مهارت‌های فراگیران شود، بهبود مداوم کیفیت دوره‌ها، ارائه بهترین عملکرد از سوی معلمان، تلاش مریبان در جهت گرفتن بازخورد از فراگیران و ارزیابی آن‌ها از شیوه‌های مختلف و متنوع، ایجاد فضای یادگیری مؤثر و معنی دار، افزایش کیفیت، کارآیی و اثر بخشی آموزشی، استفاده از ابزارهای آنلاین متنوع که برای یک محیط یادگیری مؤثر و کارآمد مهم است (۱۳)، توسعه و افزایش کیفیت دوره‌های مجازی در شرایط اضطرابی، مدیریت کیفیت و بهبود مستمر برای موفقیت در یادگیری آنلاین و آماده سازی مردم برای شرایط بحرانی، تمرکز بر استفاده کارآمدتر از فن آوری برای تأثیر بیشتر آموزش الکترونیکی (۹)، برجسته نمودن تصویر سازی تکنیک‌های حل مسئله (۱۵)، استفاده از ابزار و رویکردهایی نظیر کویزهای سریع، مباحثات آزاد و یا سایر کارهای گروهی (۱۶)

جدول ۱۲: چالش‌ها و راهکارهای «اختلال در برقراری ارتباط و توجه شخصی بین یادگیرنده و

مربی» ناشی از تغییر سبک‌های یاددهی - یادگیری در سالهای (۲۰۲۰-۲۰۲۲)

چالش‌ها	کمبود یا دشواری توجه شخصی و تعامل دو طرفه، اشکال در درک اهداف آموزشی، ایجاد خستگی در دانش آموز (۹)، فقدان حضور اجتماعی (۷)، ایجاد خستگی در دانش آموز، فقدان حضور اجتماعی، انزوای اجتماعی (۱۵)، دشواری پیدا نمودن یک محیط آرام و شخصی در فضای خانه (۱۵) تغییر مکانیزم زمانی دانش آموزان و عدم وجود یک برنامه مشخص زمانی (۱۵، ۱۷)، احساس فاصله در آموزش از طریق سخنرانی‌های از قبل ضبط شده (۱۶)، دشواری تمرکز در آموزش آنلاین (۱۶)، نداشتن فضای مطالعه (۱۵)، حواس پرتی توسط سایر
---------	--

فعالیت‌های آنلاین (۱۷)، پرت شدن حواس دانش‌آموزان توسط رسانه‌های اجتماعی (۱۷)، جستجو در اینترنت و سایر فعالیت‌ها در حین کلاس‌های آنلاین (۱۷)، فقدان ارتباط اجتماعی در یک محیط یادگیری آنلاین (۱۸)	
تکمیل سخنرانی مربیان با گپ‌های ویدئویی، جلسات مجازی و... جهت گرفتن بازخورد و برقراری ارتباط شخصی با فراگیران، طراحی برنامه‌های آنلاین پویا، جالب و تعاملی، لحاظ کردن محدودیت‌های زمانی و تذکرات مداوم جهت هوشیار نگه‌داشتن دانش‌آموزان در طی دوره و کلاس آنلاین جهت پاسخگویی، تلاش در جهت ارتقا سطح فرایند یادگیری (۹)، توجه شخصی، برقراری ارتباط با فراگیران از طریق متن، برنامه‌های پیام‌رسان مختلف، تماس ویدئویی و...، ایجاد یک محیط یادگیری مشارکتی برای برقراری ارتباط و طرح سوال جهت یادگیری بهتر، ارائه راه‌حل‌های ابتکاری و انعطاف‌پذیر جهت کمک به افراد تا بدون نیاز به تعامل رو در رو، ارتباط برقرار کنند (۱۳)، حفظ تعامل فراگیران با یکدیگر (۷) تقویت گفتگوی کلاسی (۱۵)، مطالعه بیشتر برای تطبیق با سبک یادگیری جدید (۱۷)، برقراری تعامل میان معلم و دانش‌آموزان از راههای: مباحثات غیرهمزمان یا همزمان بین دانش‌آموزان و معلمان، فعالیت‌های مشارکتی بین دانش‌آموزان برای کامل کردن تکالیف دوره، تعامل فرد به فرد دانش‌آموزان با معلم در مورد مواد درسی نظیر یادداشت‌های دوره، تکالیف منزل و... (۱۸)، توجه به محدودیت‌های فرهنگی با اهمیت دادن به جنبه‌های اجتماعی و احساسی یادگیری به اندازه جنبه‌های فنی (۱۸)	راهکارها

جدول ۱۳: چالش‌ها و راهکارهای «عدم مشارکت دانش‌آموزان در روند یادگیری» ناشی از تغییر

سبک‌های یاددهی - یادگیری در سالهای (۲۰۲۰-۲۰۲۲)

دشواری تهیه محتوایی که هم برنامه درسی را پوشش دهد و هم دانش‌آموزان را درگیر کند، عدم برنامه‌ریزی دانش‌آموزان برای استفاده مفید از کلاس‌های آنلاین به جهت انعطاف‌پذیری زیاد این نوع کلاس‌های آموزشی (۹)، بی‌میلی دانش‌آموزان به پذیرش آموزش الکترونیکی ناشی از پابندی به هنجارهای عمیق فرهنگی (۱۴)، کاهش انگیزه و رضایت دانش‌آموزان (۱۵، ۱۶)، تمایل به وقت‌گذرانی (۱۵)، عدم امکان دریافت پاسخ فوری و بلافاصله از سوی معلم به سوالات پیش آمده برای دانش‌آموز (۱۸)	چالش‌ها
توسعه رویکردهای نوآوری در آموزش در شرایط هراس‌آور کرونایی توسط معلمان، استفاده از استراتژی‌های مختلف تدریس توسط معلمان نظیر: سخنرانی، بحث، یادگیری تجربی، جلسات طوفان فکری، بازی، تمرین و... (۹)، به کارگیری عناصر مشارکت گروهی (۱۶)، طراحی مؤثر تعاملات از سوی معلم جهت تشویق دانش‌آموزان به مشارکت و یادگیری مواد درسی (۱۸)	راهکارها

جدول ۱۴: چالش‌ها و راهکارهای «مقاومت معلمان در پذیرش تغییر سبک‌های یاددهی-یادگیری»
ناشی از تغییر سبک‌های یاددهی-یادگیری در سال‌های (۲۰۲۰-۲۰۲۲)

چالش‌ها	فقدان سازگاری با تغییرات ایجاد شده در سبک‌های یاددهی و یادگیری به دلیل عدم برخورداری از آمادگی لازم (۷ و ۹)، قضاوت سریع افکار عمومی نسبت به نوع کار و اثرگذاری فعالیت‌های آموزشی بر جامعه (۷)، عدم برخورداری از سطح بالایی از آمادگی جهت سازگاری سریع با تغییرات محیط، عدم انگیزه معلمان برای ایجاد نوآوری در آموزش (۷ و ۹)، فقدان تماس چشمی با دانش‌آموزان (۱۶)، محدودیت تعامل و بازخورد (۱۶)، فقدان آموزش در مورد ارائه تدریس آنلاین (۱۶)، افزایش بار کاری تدریس و نظارت معلمان (۱۶)، عدم ارتباط چهره به چهره با دانش‌آموزان و پی بردن به توجه یا عدم توجه به درس از سوی دانش‌آموزان (۱۸)، احساس افزایش احتمال تقلب در ارزشیابی آنلاین (۱۸)
راهکارها	سازگاری با شرایط و پذیرش تغییر و استفاده از نوآوری‌ها برای یافتن راه‌حل‌های جدید برای مشکلات این دوره بحرانی (۱۲)، مؤسسات آموزشی با ایجاد تاب‌آوری در سیستم‌های خود، کسب مهارت‌ها را در دانش‌آموزان خود تضمین و اولویت‌بندی کنند (۹)، عدم مقاومت در برابر تغییر (۷)، تحقیق جهت کسب اطلاعات در مورد ابزارهای جدید (۱۶)، تیم‌سازی با همکاران و به اشتراک گذاری تجربیات (۱۶)، تمرین برای کسب مهارت در تدریس آنلاین (۱۶)، اولویت‌بندی خلق رسانه‌های الکترونیکی برای استفاده در آموزش به دانش‌آموزان (۱۴)، تشویق به توسعه محتوا (۱۴)، اتخاذ و مدیریت بهترین شیوه‌های تدریس (۱۴)، برگزاری جلسات اشتراک گذاری دانش (۱۴)، تجمیع ابزارها و رویکردهای متعدد آنلاین (۱۶)، ارائه سیاست‌هایی برای آموزش هماهنگ (۱۴)

همانطور که مشاهده گردید، با توجه به نتایج حاصل از فرایند سنتز پژوهی، چالش‌ها و مصادیق مرتبط با تغییر سبک‌های یاددهی-یادگیری در طول سال‌های ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۲ از طریق فرآیند کدگذاری باز مشخص گردید و در جداول جداگانه آورده شد. از آن جایی که هدف سنتز پژوهی ترکیب کلیه یافته‌های علمی در یک موضوع خاص و رسیدن به یک انسجام واحد است (کاویانی، نصر، ۱۳۹۵)، در این قسمت نتایج حاصل پس از حذف موارد مشابه و کدگذاری مجدد، با هم ترکیب شده و به صورت یک کل منسجم از طریق جدول ۱۵ ارائه گردیده است.

سنتز پژوهی چالش‌های تغییر سبک‌های یاددهی - یادگیری...؛ شرفی و مومنی مهموئی | ۱۵۱

جدول ۱۵: ارائه نتایج ترکیب (فراورده‌های سنتزپژوهی) چالش‌های تغییر سبک‌های یاددهی -

یادگیری در دوران شیوع کرونا در طول سالهای (۲۰۲۰-۲۰۲۲)

چالش‌ها	مصادیق	راهکارها
تعطیلی مؤسسات آموزشی	عدم حمایت و ارائه خدمات به مدارس بر مبنای یک نظام مشخص و شفاف، حذف آموزش حضوری و تغییر سبک یاددهی-یادگیری از شکل حضوری به شکل آنلاین، شکل گیری مانعی بزرگ در مسیر آموزش فراگیران و ایجاد عواقب جدی برای دانش‌آموزان، محرومیت برخی از آنان از حق اساسی تحصیل و بدنبال آن به خطر افتادن آینده، احساس تنهایی، انگیزه کمتر برای کار و مطالعه، تأثیر اقدامات محدود کننده بر عوامل ساختاری فراگیران نظیر خانواده، سلامت، فشار و حمایت	بسیج همه کارمندان و منابع آموزشی، استفاده از نوآوری در آموزش، برنامه‌ریزی و اولویت‌بندی بر اساس برنامه‌ریزی، در نظر گرفتن برنامه‌های جایگزین برای مقابله با شرایط جدید و چالش‌برانگیز، سنجش و بکارگیری گزینه‌های مختلف رویکردهای آموزش آنلاین، تغییر رویکردهای آموزشی مریبان برای مقابله با شرایط جدید و انطباق با شرایط متغیر، عدم مقاومت در برابر تغییر، حفظ کیفیت آموزش، بکارگیری راه حل‌های نوآورانه مؤسسات
فقدان زیرساخت‌های ارتباطی قوی	عدم وجود زیر ساخت قوی که پیش نیاز یادگیری آنلاین است، فقدان اینترنت قابل اعتماد، فقدان فن آوری کافی به ویژه در جلسات همزمان، عدم وجود پهنای باند کافی و آمادگی کم مجریان برنامه، عدم وجود سیستم پشتیبانی فنی	در نظر گرفتن موانع، ارزیابی فن آوری‌ها و جایگاه آنها در کلاس‌های درس مجازی، پشتیبانی گسترده نهادی از اساتید هنگام طراحی دوره‌های آنلاین، فراهم ساختن زیرساخت قوی IT به عنوان پیش نیاز یادگیری آنلاین، سنجش جوانب مثبت و منفی فن آوری و استفاده از پتانسیل‌های آن، مطالعه دقیق و عمیق برای استفاده از فن آوری‌ها جهت ایجاد تعادل در ترس و تنش در میان این بحران، اطمینان یافتن از در دسترس بودن کافی زیر ساخت‌های فن آوری اطلاعات و ارتباطات، ابزارهای یادگیری و منابع یادگیری دیجیتال برای افراد ذینفع
تغییر فرآیندهای یادگیری	تقابل فراگیران با چند تعهد و مسئولیت‌های کاری و تحت تأثیر قرار گرفتن یادگیری توأم با موفقیت آنها، متاثر شدن وضعیت تحصیل آکادمیک فراگیران در اثر این تغییر، تغییر در	افزایش کیفیت آموزش آنلاین، استفاده از برنامه‌های مختلف نرم افزاری، تمرین فن آوری‌ها توسط معلمان و طراحی برنامه‌های متنوع برای درک بهتر دانش‌آموزان، ارائه و

چالش‌ها	مصادیق	راهکارها
	شیوه یادگیری در نظام‌های آموزشی، فاصله‌گذاری اجتماعی و تأثیر منفی بر فرصت‌های یادگیری، عدم دستیابی فرآیند یادگیری به تمام پتانسیل خود در اثر عدم تمرین آموخته‌ها توسط فراگیران، نظری بودن برخی محتواهای آنلاین و عدم اجازه به دانش‌آموزان جهت تمرین مؤثر و یادگیری، سازگاری ناکافی (عدم تعادل) بین طراحی فن‌آوری و مولفه روانشناسی مورد نیاز فرآیند یادگیری، تنوع پلتفرم‌های آموزشی، فقدان منابع و آموزش، ورود به تدریس آنلاین بدون آمادگی قبلی	پایاده‌سازی یک پلتفرم آموزشی مطمئن و جامع، استفاده از کنفرانس ویدئویی با مشارکت دانش‌آموزان
نتایج نابرابر یادگیری	تفاوت در سطح توانایی‌های ذهنی فراگیران و به دنبال آن افزایش ناامیدی و سردرگمی، ضعیف بودن فراگیران از لحاظ مهارت‌های کار با فن‌آوری‌های نوین، عدم دسترسی برخی از فراگیران به فن‌آوری‌های نوین و دور ماندن از محیط‌های یادگیری، محدودیت‌های مالی برخی فراگیران، استرس جسمانی ناشی از افت اقتصادی والدین در شرایط همه‌گیری و بروس	توجه به گروه‌های در معرض خطر، شناسایی بهترین شیوه‌ها برای آموزش آنلاین، تجزیه و تحلیل یادگیری در محیط‌های مختلف یادگیری، تحقیق مداوم بر اهمیت طراحی دوره‌های سازمان یافته، ارتباط منظم بین اعضای هیئت علمی و دانشجویان، افزایش تعداد کلاس‌های آنلاین، کنفرانس‌ها و جلسات، استفاده از فن‌آوری مناسب‌تر، در نظر گرفتن سیستم‌هایی در مؤسسات آموزشی جهت کسب اطمینان از اینکه هیچ دانش‌آموزی به دلیل موقعیت، طبقه اجتماعی، قومیت و غیره از تحصیل محروم نمی‌ماند، طراحی برنامه‌های دقیق، بررسی چگونگی ارتباط و تأثیرگذاری چالش‌ها بر روی یکدیگر برای اجرای موفقیت‌آمیز آموزش الکترونیکی
مشکلات فنی	خطاهای بارگیری، مشکلات مربوط به نصب، مشکلات ورود به سیستم، مشکلات صوتی، تصویری، ایجاد مانع برسر راه آموزش و کند کردن روند یادگیری، کمبود تجهیزات مناسب	ضبط ویدئو سخنرانی‌ها پیش از ارائه، پیش‌بینی برنامه‌های جایگزین و جلوگیری از رویارویی با مشکل در فرآیند یادگیری، ارائه برنامه درسی از سوی معلمان در قالب‌های مختلف و استفاده

چالش‌ها	مصادیق	راهکارها
	و حمایت فنی ناکافی	از فیلم‌ها، فایل‌های صوتی، متنی و ... استفاده از برنامه‌های مکمل آموزشی، ارائه یک سیستم یادگیری الکترونیکی مطمئن
نیاز به مقدار قابل توجهی سرمایه‌گذاری برای تهیه دستگاه‌ها و تجهیزات، نگهداری تجهیزات، آموزش منابع انسانی و توسعه محتوای آنلاین، محدودیت منابع مالی، شکاف دیجیتال و به دنبال آن گسترش شکاف‌های نابرابری و توسعه بی عدالتی آموزشی، دسترسی کمتر به امکانات آموزشی، فقدان تجهیزات فنی کافی	زمان‌بر بودن و هزینه زیاد آموزش الکترونیکی	ایجاد یک سیستم آموزشی مؤثر و کارآ برای انتقال آموزش و دانش از طریق آنلاین، استفاده از نوعی از فن‌آوری که ضمن تسهیل فرایندهای آموزشی، حداقل هزینه خرید و نگهداری را دارد، پشتیبانی دولت، خیرین و نهادهای مردمی
عدم دسترسی همه معلمان و دانش‌آموزان به ابزار دیجیتال	فاصله فنی و تکنولوژیکی میان معلم و دانش‌آموزان به دلیل فقدان بستر سازی مناسب برای استفاده از دستاوردهای نوین فن‌آوری در زمان مناسب، در دسترس نبودن ابزارهای دیجیتال مناسب، عدم اتصال به اینترنت، اتصالات wifi، از دست دادن فرصت‌های یادگیری	تلاش در جهت کسب اطمینان از دسترسی فراگیران و مؤسسات آموزشی به منابع مورد نیاز، تلاش در جهت کسب اطمینان از اجرای برنامه‌های آموزشی در تلفن‌های همراه (در صورتی که فراگیران لپ‌تاپ ندارند)، تلاش در جهت کاهش شکاف دیجیتالی، انتخاب بهترین ابزار برای انتقال آموزش به دانش‌آموزان از سوی معلمان، پشتیبانی دولت، سیاست آموزشی دولت به دسترسی همگان، برابری و کیفیت آموزش خلاصه شود.
بی‌سوادی دیجیتالی	عدم آمادگی یا دارا بودن سطح پایینی از آمادگی برای یادگیری الکترونیکی، فقدان شایستگی فنی معلمان و دانش‌آموزان، فقدان شایستگی خودتنظیمی، دشواری در خودتنظیمی	تهیه راهنمای گام به گام توسط مؤسسات آموزشی در مورد چگونگی دسترسی و استفاده از ابزارهای مختلف یادگیری الکترونیکی، صلاحیت آموزشی و فنی مربیان آموزش آنلاین و توجه به سطح سواد دیجیتال ذی‌نفعان در تشکیل کلاس‌های آموزش آنلاین، شفاف‌سازی هدف و زمینه استفاده از فن‌آوری، تقویت تجارب یادگیری آنلاین
مشکلات روانی دانش‌آموزان و معلمان	تأثیر بحران بر سلامت عاطفی، سلامت روان و سیستم آموزشی، عدم تمرکز، عدم آمادگی کافی دانش‌آموزان برای برقراری تعادل بین	تشکیل کمیته‌هایی جهت پشتیبانی، جهت غلبه بر شرایط بحرانی و کاهش استرس و اضطراب و ترس در افراد، فنون مناسب پشتیبانی یادگیری

چالش‌ها	مصادیق	راهکارها
	زندگی خانوادگی، شغلی و اجتماعی خود با مطالعه و حضور در محیط یادگیری آنلاین، عوامل روانی اجتماعی مؤثر بر تغییر رفتار دانش‌آموزان و مؤثر بر سطح پذیرش یادگیرندگان ترس از بیمار شدن، داشتن وقت کمتر و وظایف بیشتر در کنار انجام مطالعات، چالش با کار یا مطالعه به دلیل محیط‌های ترکیبی، تأثیر بر عوامل روانی-اجتماعی نظیر انگیزه، هویت و کارآمدی، فشارهای اقتصادی، نگرانی در مورد آینده، زندگی با افراد بیمار	به معلم‌ان و دانش‌آموزان داده شود، خودسازگاری کارآمدی و ایجاد انگیزه، انعطاف‌پذیری آموزشی، کار بر روی استقلال یادگیرندگان
حفظ کیفیت آموزش	عدم توجه به بازنگری و کنترل کیفیت برنامه‌ریزی‌ها، فقدان مراقبت و نظارت کافی بر برنامه‌های درسی در حوزه پیاده‌سازی و اجرا، کیفیت برنامه‌های آموزش الکترونیکی، عدم وجود شرایط و استانداردهای مشخص در سیاست‌های آموزشی در مورد برنامه‌های آموزش الکترونیکی، عدم وجود استانداردهایی برای کیفیت، کنترل کیفیت، توسعه منابع الکترونیکی و ارائه محتوای الکترونیکی، پایین بودن انگیزش معلمان برنامه حفظ تعامل فراگیران با یکدیگر، فقدان تنوع در ابزارها و رویکردها، تنزل تجربیات یادگیری دانش‌آموزان	تنظیم محتوا به گونه‌ای که فراگیران را وادار به تمرین کند، تنظیم محتوا به شیوه‌ای که باعث افزایش مهارت‌های فراگیران شود، بهبود مداوم کیفیت دوره‌ها، ارائه بهترین عملکرد از سوی معلمان، تلاش مربیان در جهت گرفتن بازخورد از فراگیران و ارزیابی آن‌ها از شیوه‌های مختلف و متنوع، ایجاد فضای یادگیری مؤثر و معنی‌دار، افزایش کیفیت، کارآیی و اثربخشی آموزشی، استفاده از ابزارهای آنلاین متنوع که برای یک محیط یادگیری مؤثر و کارآمد مهم است، توسعه و افزایش کیفیت دوره‌های مجازی در شرایط اضطراری، مدیریت کیفیت و بهبود مستمر برای موفقیت در یادگیری آنلاین و آماده‌سازی مردم برای شرایط بحرانی، تمرکز بر استفاده کارآمدتر از فن‌آوری برای تأثیر بیشتر آموزش الکترونیکی، برجسته نمودن تصویرسازی تکنیک‌های حل مسئله، استفاده از ابزار و رویکردهایی نظیر کویزهای سریع، مباحثات آزاد و یا سایر کارهای گروهی
اختلال در برقراری ارتباط و توجه	کمبود یا دشواری توجه شخصی و تعامل دو طرفه، اشکال در درک اهداف آموزشی،	تکمیل سخنرانی مربیان با گپ‌های ویدئویی، جلسات مجازی و... جهت گرفتن بازخورد و

چالش‌ها	مصادیق	راهکارها
شخصی بین یادگیرنده و مربی	ایجاد خستگی در دانش آموز، فقدان حضور اجتماعی، انزوای اجتماعی، دشواری پیدا نمودن یک محیط آرام و شخصی در فضای خانه تغییر مکانیزم زمانی دانش آموزان و عدم وجود یک برنامه مشخص زمانی، احساس فاصله در آموزش از طریق سخنرانی‌های از قبل ضبط شده، دشواری تمرکز در آموزش آنلاین، نداشتن فضای مطالعه، حواس پرتی توسط سایر فعالیت‌های آنلاین، پرت شدن حواس دانش آموزان توسط رسانه‌های اجتماعی، جستجو در اینترنت و سایر فعالیت‌ها در حین کلاس‌های آنلاین، فقدان ارتباط اجتماعی در یک محیط یادگیری آنلاین	برقراری ارتباط شخصی با فراگیران، طراحی برنامه‌های آنلاین پویا، جالب و تعاملی، لحاظ کردن محدودیت‌های زمانی و تذکرات مداوم جهت هوشیار نگهداشتن دانش آموزان در طی دوره و کلاس آنلاین جهت پاسخگویی، تلاش در جهت ارتقا سطح فرایند یادگیری، توجه شخصی، برقراری ارتباط با فراگیران از طریق متن، برنامه‌های پیام رسان مختلف، تماس ویدیویی و...، حفظ تعامل فراگیران با یکدیگر و تقویت گفتگوی کلاسی، مطالعه بیشتر برای تطبیق با سبک یادگیری جدید، برقراری تعامل میان معلم و دانش آموزان از راه‌های: مباحثات غیرهمزمان یا همزمان بین دانش آموزان و معلمان، فعالیت‌های مشارکتی بین دانش آموزان برای کامل کردن تکالیف دوره، تعامل فرد به فرد دانش آموزان با معلم در مورد مواد درسی نظیر یادداشت‌های دوره، تکالیف منزل و...، توجه به محدودیت‌های فرهنگی با اهمیت دادن به جنبه‌های اجتماعی و احساسی یادگیری به اندازه جنبه‌های فنی
عدم مشارکت دانش آموزان در روند یادگیری	دشواری تهیه محتوایی که هم برنامه درسی را پوشش دهد و هم دانش آموزان را درگیر کند، عدم برنامه‌ریزی دانش آموزان برای استفاده مفید از کلاس‌های آنلاین به جهت انعطاف پذیری زیاد این نوع کلاس‌های آموزشی، بی میلی دانش آموزان به پذیرش آموزش الکترونیکی ناشی از پابندی به هنجارهای عمیق فرهنگی، کاهش انگیزه و رضایت دانش آموزان، تمایل به وقت گذرانی، عدم امکان دریافت پاسخ فوری و بلافاصله از سوی معلم به سوالات پیش آمده برای دانش آموز	توسعه رویکردهای نوآوری در آموزش در شرایط هراس آور کرونایی توسط معلمان، استفاده از استراتژی‌های مختلف تدریس توسط معلمان نظیر: سخنرانی، بحث، یادگیری تجربی، جلسات طوفان فکری، بازی، تمرین و... به کارگیری عناصر مشارکت گروهی، طراحی مؤثر تعاملات از سوی معلم جهت تشویق دانش آموزان به مشارکت و یادگیری مواد درسی

چالش‌ها	مصادیق	راهکارها
مقاومت معلمان در پذیرش تغییر سبک یاددهی - یادگیری	فقدان سازگاری با تغییرات ایجاد شده در سبک‌های یاددهی و یادگیری به دلیل عدم برخورداری از آمادگی لازم، قضاوت سریع افکار عمومی نسبت به نوع کار و اثرگذاری فعالیت‌های آموزشی بر جامعه عدم برخورداری از سطح بالایی از آمادگی جهت سازگاری سریع با تغییرات محیط، عدم انگیزه معلمان برای ایجاد نوآوری در آموزش، فقدان تماس چشمی با دانش‌آموزان، محدودیت تعامل و بازخورد، فقدان آموزش در مورد ارائه تدریس آنلاین، افزایش بار کاری تدریس و نظارت معلمان، عدم ارتباط چهره به چهره با دانش‌آموزان و پی بردن به توجه یا عدم توجه به درس از سوی دانش‌آموزان، احساس افزایش احتمال تقلب در ارزشیابی آنلاین	سازگاری با شرایط و پذیرش تغییر و استفاده از نوآوری‌ها برای یافتن راه حل‌های جدید برای مشکلات این دوره بحرانی، مؤسسات آموزشی با ایجاد تاب‌آوری در سیستم‌های خود، کسب مهارت‌ها را در دانش‌آموزان خود تضمین و اولویت‌بندی کنند، عدم مقاومت در برابر تغییر، تحقیق جهت کسب اطلاعات در مورد ابزارهای جدید، تیم سازی با همکاران و به اشتراک گذاری تجربیات، تمرین برای کسب مهارت در تدریس آنلاین، اولویت بندی خلق رسانه های الکترونیکی برای استفاده در آموزش به دانش آموزان، تشویق به توسعه محتوا، اتخاذ و مدیریت بهترین شیوه های تدریس، برگزاری جلسات اشتراک گذاری دانش، (،) تجمیع ابزارها و رویکردهای متعدد آنلاین، ارائه سیاست هایی برای آموزش هماهنگ

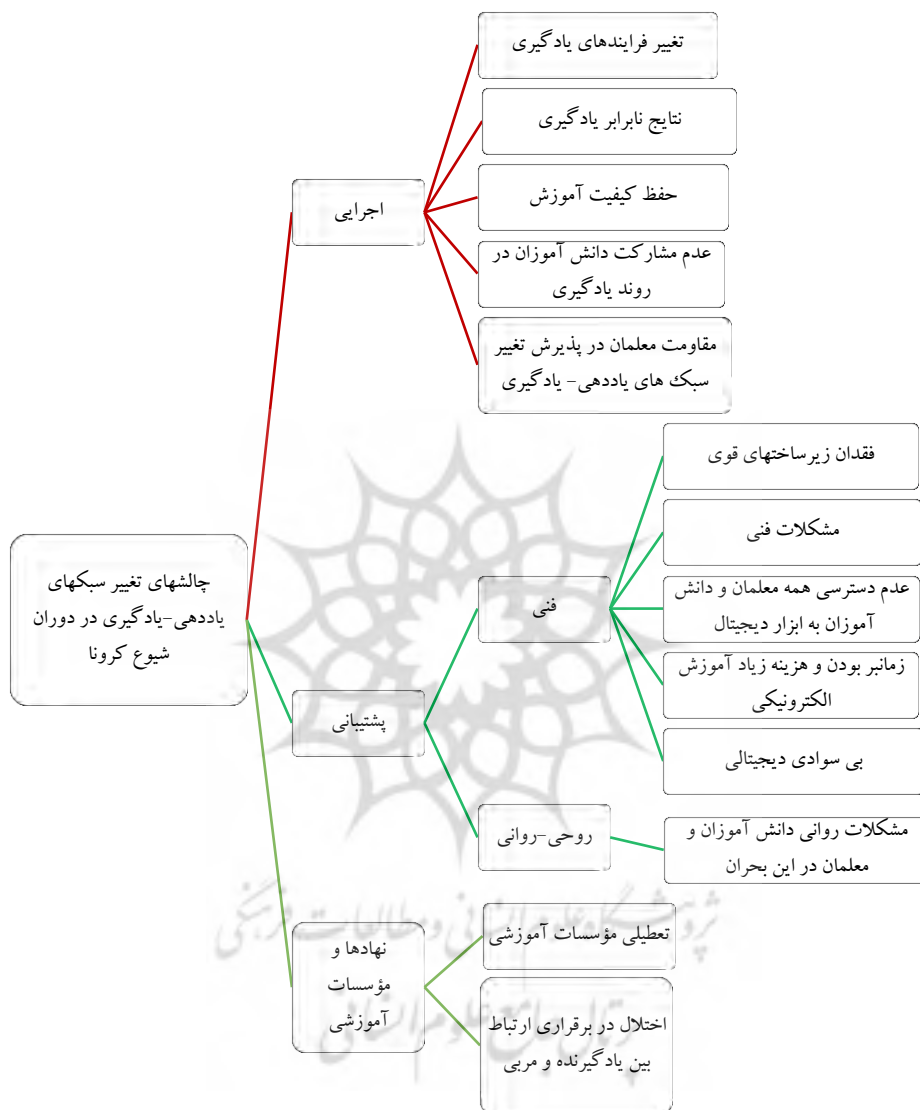
بحث و نتیجه‌گیری

تجزیه و تحلیل یافته‌ها برای یافتن پاسخ سوال مطرح شده در پژوهش، مبنی بر بررسی بحران تغییر سبک‌های یاددهی - یادگیری در دوران شیوع کرونا و چالش‌های پیش رو نشان داد که در طی بیماری همه گیر ویروس کرونا و یا سایر شرایط بحرانی مانند بلایای طبیعی، انتقال دانش یک کار چالش برانگیز است. این خطرات از چند طریق روند آموزش در مدارس و دانشگاه‌ها را مختل می‌کند. تعطیلی مدارس و دانشگاه‌ها، عواقب جدی برای دانش‌آموزان ایجاد کرده و آنها را از حق اساسی تحصیل محروم می‌کند و برای آینده در معرض خطر قرار می‌دهد (Dhawan, 2020). هنگامی که بلایا و بحران‌ها (ساخته دست بشر یا طبیعی) رخ می‌دهد، مدارس و دانشگاه‌ها باید مقاوم باشند و راه‌های جدیدی برای ادامه فعالیت‌های یاددهی - یادگیری پیدا کنند (Chang, Richard et al, 2013). ارزش روش آموزش حضوری را نمی‌توان نادیده گرفت اما می‌توان از آموزش الکترونیکی به

همراه روش‌های سنتی استفاده کرد تا با اعطای کیفیت، کارآیی، اثربخشی و برتری رقابتی آموزش را نسبت به سایر رقبا به ارمغان آورد (Barboni, 2019).

مطابق اطلاعات جدول ۱۵، مفهوم کلیدی این پژوهش چالش‌های تغییر سبک‌های یاددهی - یادگیری و ارائه راهکارهایی جهت مرتفع ساختن آنها در نظام‌های آموزشی بوده است. یافته‌های این پژوهش نشان دادند نظام‌های آموزشی با تغییر سبک‌های یاددهی - یادگیری با ۱۳ چالش عمده روبرو شده‌اند. این چالش‌ها را می‌توان در سه گروه اصلی اجرائی، پشتیبانی و نهادها و مؤسسات آموزشی جای داد (مطابق شکل ۲). این چالش‌ها عبارتند از: ۱- تعطیلی مؤسسات آموزشی، ۲- فقدان زیرساخت‌های ارتباطی قوی، ۳- تغییر فرآیندهای یادگیری، ۴- نتایج نابرابر یادگیری، ۵- مشکلات فنی، ۶- زمان بر بودن و هزینه زیاد آموزش الکترونیکی، ۷- عدم دسترسی همه معلمان و دانش‌آموزان به ابزار دیجیتال، ۸- بی‌سوادی دیجیتالی، ۹- مشکلات روانی دانش‌آموزان و معلمان، ۱۰- حفظ کیفیت آموزش، ۱۱- اختلال در برقراری ارتباط و توجه شخصی بین یادگیرنده و مربی، ۱۲- عدم مشارکت دانش‌آموزان در روند یادگیری، ۱۳- مقاومت معلمان در پذیرش تغییر سبک‌های یاددهی - یادگیری

شکل ۲- تقسیم‌بندی چالش‌های تغییر سبک‌های یاددهی-یادگیری در دوران شیوع کرونا

برای رفع این چالش‌ها بدون اشاره به تک تک مصادیق چالش‌ها، راهکارهایی پیشنهاد شده است. امید است نظام‌های آموزشی با اتخاذ اقدامات منطقی و اساسی در مواجهه با این چالش‌ها در وضعیت بحرانی کنونی، سربلند و موفق باشند.

شیوع یکباره این ویروس وحشتناک به ما آموخت که همه چیز غیر قابل پیش‌بینی است و ما باید آماده مقابله با چالش‌ها باشیم. اگرچه این شیوع یکباره به ما وقت زیادی برای برنامه‌ریزی نداد، اما باید از آن درس عبرت بگیریم و همه چیز را برنامه‌ریزی کنیم. مهم نیست که برنامه A شکست بخورد، ما باید برنامه B را آماده کنیم. تنها در صورت انجام سناریوی برنامه‌ریزی می‌توان این کار را انجام داد. در این شرایط بحرانی و چالش‌برانگیز، نیاز به اولویت بندی داریم تا بر آن اساس برنامه‌ریزی انجام شود. همه‌گیری ویروس به ما آموخت که دانش‌آموزان باید از مهارت‌های خاصی مانند مهارت حل مسئله، تفکر انتقادی و مهم‌تر از همه سازگاری برای زنده ماندن در بحران، برخوردار باشند (Todorova, Bjorn, Anderson, 2011). امروزه ما مجبور به تمرین یادگیری آنلاین هستیم. اگر از قبل به این سبک از یادگیری تسلط داشتیم اوضاع فرق می‌کرد. در آن صورت زمانی را که ما در یادگیری حالت‌ها از دست دادیم می‌توانست صرف ایجاد محتوای بیشتر شود. اما بقول معروف دیر رسیدن بهتر از هرگز نرسیدن است (Dhawan, 2020). در شرایط بحرانی کنونی پیش از به کارگیری هر گونه فن‌آوری یا ابزار یادگیری الکترونیکی، نیازمند برنامه ریزی دقیق، مدیریت کیفیت، اصلاح و نوسازی این برنامه‌ها برای کسب موفقیت در سبک‌های جدید یاددهی-یادگیری، هستیم. در این شرایط برای تسلط بر ترس و تشنج ایجاد شده، به استفاده دقیق و عمیق از فن‌آوری‌ها نیازمندیم. پیروی از ابداعات و بکارگیری شیوه‌های آموزشی کشورهای پیشرفته لزوماً در کشور ما ممکن است حلال مشکلات موجود نباشد. بلکه نیاز داریم متناسب با مسائل بومی و منطقه‌ای از بستر فن‌آوری‌ها در جهت رسیدن به اهداف استفاده کنیم. یادگیری الکترونیکی فقط در ابزار خلاصه نمی‌شود و مجموعه‌ای از راهبردها، سیاست‌گذاری‌ها، شیوه‌های آموزشی، ارزشیابی و بازخورد را در برمی‌گیرد. در آموزش بهتر است با توجه به اهداف، بستر متناسب انتخاب شود.

به دلیل شیوع ویروس کرونا و اعمال محدودیت‌های اجباری برای پیشگیری و کنترل بیماری از یکسو عملاً امکان دسترسی آزاد و راحت با معلمان و مجریان برنامه‌های درسی

جهت کسب اطلاعات مورد نیاز، انجام این پژوهش را با مشکل مواجه ساخته بود. از سوی دیگر بدلیل تغییر سبک‌های یاددهی- یادگیری در این شرایط بحرانی و پر شدن وقت معلمان و مجریان آموزشی و ایجاد وظایف بیشتر در کنار مطالعات و تولید محتوای مناسب برای دانش آموزان، مصاحبه حضوری برای پژوهشگر غیرممکن شده بود. همچنین مطالعه، بررسی و ترجمه مقالات لاتین مناسب جهت استفاده از تجربیات پژوهشگران در شرایط بحرانی، فرایندی زمان بر و طولانی بود.

پیشنهاد می شود به برجسته‌سازی و انتشار ابتکارات و نوآوری‌های آموزشی توجه شود. در هنگام اجرای برنامه‌ها از تطابق اقدامات اجرایی و تدابیر پیش بینی شده، اطمینان حاصل گردیده و برای غلبه بر اتفاقات پیش‌بینی نشده در هنگام اجرای برنامه، برنامه‌های جایگزین در نظر گرفته شود. در کتاب‌های درسی علاوه بر معرفی انواع فن‌آوری‌ها، دانش استفاده از آنها نیز در اختیار دانش آموزان و مربیان قرار گیرد. برای کسب موفقیت بیشتر در این شرایط بحرانی، همکاری و هماهنگی کلیه نهادها، سازمان‌ها و وزارتخانه‌ها الزامی است. جهت دستیابی به اهداف نظام آموزشی، ایجاد انگیزه، جلب مشارکت عمومی و استفاده از نظرات کارشناسان و صاحب نظران امری اجتناب ناپذیر است و با ایجاد تنوع در برنامه‌ها و سیستم‌های آموزشی، انگیزش لازم جهت مشارکت حداکثری افراد در فرایند یاددهی و یادگیری فراهم گردد. مؤسسات آموزشی با ایجاد تاب آوری در سیستم‌های خود، کسب مهارت‌هایی نظیر حل مسئله، تفکر انتقادی و سازگاری با شرایط بحرانی را در دانش آموزان خود تضمین نمایند.

همچنین پیشنهاد می شود برای پژوهش‌های آینده، موضوعات زیر مد نظر قرار گیرد:

- تحقیق و بررسی پیرامون تجارب ارزنده کشورهای موفق در زمینه آموزش در

شرایط بحرانی

- طراحی و تدوین برنامه‌های درسی مناسب جهت اصلاح و هدایت فعالیت‌های

یادگیرندگان

- تحقیق و بررسی در زمینه چگونگی برقراری عدالت اجتماعی جهت دستیابی

سنتز پژوهی چالش‌های تغییر سبک‌های یاددهی-یادگیری...؛ شرفی و مومنی مهموئی | ۱۶۱

افراد متعلق به گروه‌های اجتماعی مختلف جامعه برای برخورداری از آموزش و پرورش یکسان

- تدوین برنامه‌های درسی جدید با رعایت اصول و روش‌های علمی برنامه ریزی درسی

- تحقیق و بررسی پیرامون بکارگیری نوآوری‌های آموزشی با استفاده از فن‌آوری‌های روز

تعارض منافع

نویسندگان هیچ گونه تعارض منافع ندارند.

منابع

- افتخاری، ارکیده؛ شیخ قاسمی، معصومه و کاظم پور، اسماعیل. (۱۳۹۲). طراحی مدل عدالت آموزشی مبتنی بر تفاوت‌های فردی و تغییر برنامه درسی، همایش ملی تغییر برنامه درسی دوره‌های تحصیلی آموزش و پرورش، بیرجند.
- امینی، محمد؛ رحیمی، حمید و اسفندیاری، الهام، (۱۳۹۲)، چالش‌های تغییر برنامه درسی، همایش انجمن مطالعات برنامه درسی ایران، دوره ۱۲، دانشگاه بیرجند.
- بابادی عکاشه، زهرا؛ شریف، سیدمصطفی و جمشیدیان، عبدالرسول، (۱۳۸۹)، تامین و گسترش برابری فرصت‌ها و عدالت آموزشی در آموزش و پرورش استان اصفهان، نشریه رفاه اجتماعی، تابستان ۱۳۸۹، (۳۷)، ۱۰، ۳۰۵-۲۸۷.
- باقری مجد، روح‌اله؛ شاهی، سکینه و مهرعلی‌زاده، یداله، (۱۳۹۲)، چالش‌های توسعه آموزش الکترونیکی در نظام آموزش عالی (مطالعه موردی دانشگاه شهید چمران اهواز)، توسعه آموزش در علوم پزشکی، زمستان ۱۳۹۲، (۱۲)، ۶، ۱۳-۱.
- بیرمی‌پور، علی؛ شریف، مصطفی؛ جعفری، سیدابراهیم و مولوی، حسین. (۱۳۹۰). شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر اجرای طرح ارزشیابی توصیفی در مدارس دوره ابتدایی کشور، پژوهش‌های برنامه درسی، پائیز و زمستان، (۱۲)، ۱، ۲۸-۱.
- جعفری‌ثانی، حسین؛ سعیدی رضوانی، محمود؛ زارعی توجینی، محسن و پاک‌مهر، حمیده. (۱۳۹۲). ویژگی‌های کلیدی برنامه درسی مبتنی بر آموزش الکترونیکی، انجمن آموزش عالی ایران، (۵)، ۲، ۱۸۷-۱۶۳.
- جنتی، علی؛ ایزدی، شبنم و شهبازی، الهه. (۱۳۹۳). بررسی سبک یادگیری دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی تبریز در سال ۱۳۹۳، پایان‌نامه کارشناسی، دانشگاه علوم پزشکی تبریز، زمستان ۱۳۹۳.
- حسنی، محمد. (۱۳۸۵). الگویی برای اشاعه نوآوری در نظام آموزش و پرورش ایران، فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، بهار ۱۳۸۵، (۱۵)، ۵، ۱۷۶-۱۵۱.
- حسینی، سیدمحمدحسین. (۱۳۹۷). سبب‌شناسی شکست تغییر برنامه‌های درسی در سطح بین‌المللی و درس‌های آن برای تغییر برنامه‌های درسی فنی و حرفه‌ای در سطح ملی، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، دفتر انتشارات و فن‌آوری آموزشی.

سنتز پژوهی چالش‌های تغییر سبک‌های یاددهی - یادگیری...؛ شرفی و مومنی مهموئی | ۱۶۳

حسینی، سید محمدحسین؛ مهرمحمدی، محمود؛ حاج‌حسین‌نژاد، غلامرضا؛ سلسبیلی، نادر. (۱۳۹۴). تحلیل انتقادی الگوهای تغییر برنامه درسی، پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال پانزدهم، شماره چهارم، زمستان ۱۳۹۴، ۲۳۵-۱۹۹.

داودی، محمد و یوسفی، دینا. (۱۳۹۵). تغییر و اصلاح برنامه درسی ایران با نگاه به رویکردهای نوین به برنامه درسی در جهان، دومین کنفرانس سراسری دانش و فن‌آوری علوم تربیتی، مطالعات اجتماعی و روان‌شناسی، تهران.

زرقانی، اعظم؛ امین‌خندقی، مقصود و شعبانی‌ورکی، بختیار. (۱۳۹۶). تغییر به منزله پدیده‌ای انسانی: تغییر مطلوب در فرآیند اجرای برنامه‌های درسی جدید از منظر معلمان، نشریه پژوهش‌های کیفی در برنامه درسی دانشگاه علامه طباطبائی، پیاپی ۹، زمستان ۱۳۹۶، ۸۱-۴۴.

زمانی، بی‌بی‌عشرت و مدنی، سید احمد، (۱۳۹۰)، راهبردهای افزایش کارایی و اثربخشی اساتید در آموزش‌های مجازی، *interdisciplinary Journal of Virtual Learning in Medical Sciences*، سال دوم، (۳)، ۵۰-۳۹.

سلمانی، بابک؛ ملکی، حسن؛ عباس‌پور، عباس؛ حکیم‌زاده، رضوان و امیرتیموری، محمدحسین، (۱۳۹۷)، رهبری برنامه درسی، راهکاری مؤثر در تغییر و اجرای پویای برنامه‌های درسی، فصلنامه علمی پژوهشی تدریس پژوهی، دوره ۶، (۴)، ۱۲۶-۱۰۶.

صبوری خسروشاهی، حبیب، (۱۳۸۹)، آموزش و پرورش در عصر جهانی شدن؛ چالش‌ها و راهبردهای مواجهه با آن، فصلنامه مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی، زمستان ۱۳۸۹، (۱)، صفحه ۱۹۶-۱۵۳.

عارفی، محبوبه، (۱۳۸۴)، برنامه‌ریزی درسی راهبردی در آموزش عالی، انتشارات جهاد دانشگاهی دانشگاه شهید بهشتی، تهران.

عطاران، عاطفه؛ صفیان، رضوان و کاکایی، فهیمه. (۱۳۹۲). واکاوی فرایند تغییر برنامه درسی و علل مقاومت در برابر آن، همایش انجمن مطالعات برنامه درسی ایران، انجمن مطالعات برنامه درسی ایران، دانشگاه بیرجند، دوره ۱۲.

فتحی‌واجارگاه، کورش، (۱۳۸۸)، اصول و مفاهیم اساسی برنامه‌ریزی درسی، نشر بال، تهران.

فتحی واجارگاه، کوروش؛ جمالی تازه‌کند، محمد؛ زمانی‌منش، حامد و یوزباشی، علیرضا. (۱۳۹۰). موانع تغییر برنامه‌های درسی دانشگاهی از دیدگاه اعضای هیات علمی دانشگاه شهید بهشتی و علوم پزشکی شهید بهشتی، *مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی*، بهمن ۱۳۹۰، ۷(۳۶)، ۷۶۷-۷۷۸.

فیضی، کامران؛ حنفی‌زاده، پیام؛ نیلی احمدآبادی، محمدرضا و علاءالدین، حمیده. (۱۳۹۳). ارائه الگوی برای یادگیری الکترونیکی با دیدگاه کارایی در مؤسسات آموزش عالی کشور، *دوفصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی آموزشی*، بهار و تابستان، ۸(۱۵)، ۲۰۲-۲۲۸.

کاویانی، حسن و نصر، احمد رضا، (۱۳۹۵)، *سنترپژوهی چالش‌های برنامه‌ی درسی آموزش عالی کشور در دهه اخیر و راهکارهای پیش رو*، *دوفصلنامه مطالعات برنامه‌ی درسی آموزش عالی*، ۷(۱۳)، ۷-۳۶.

کرمی، مرتضی و فتاحی، هدی. (۱۳۹۲). تغییر برنامه‌ی درسی آموزش عالی (مورد: برنامه‌ی درسی دوره کارشناسی‌ارشد برنامه‌ریزی آموزشی)، *دوفصلنامه مطالعات برنامه‌ی درسی آموزش عالی*، ۱(۷)، بهار و تابستان ۱۳۹۲، ۱۳۸-۱۱۱.

موسی‌پور، نعمت‌الله. (۱۳۹۱). رویکردهای حاکم بر تغییر در نظام آموزش و برنامه‌ی درسی: از رویکرد مهندسی تا رویکرد فرهنگی، *راهبرد فرهنگ*، ۵(۱۷-۱۸)، ۲۷۴-۲۴۲.

مهرمحمدی، محمود و حسینی، سیدمحمدحسین. (۱۳۹۸). *تغییر و اجرای برنامه‌ی درسی*، انتشارات سمت، تهران.

نقدی، معصومه؛ ترابی، نسیم؛ عرفان، آرزو و بنیسی، وحید. (۱۳۹۳). تغییر و اصلاح برنامه‌های درسی، *اولین سمپوزیوم بین‌المللی علوم مدیریت با محوریت توسعه پایدار*، تهران

یاری‌قلی، بهبود؛ حسینی، سید احمد و صیادی، صادق، (۱۳۹۶)، تحلیل محتوای کتاب‌های درسی دوره ابتدایی از منظر توجه به دیگری، *راهبرد اجتماعی فرهنگی*، بهار ۱۳۹۶، ۶(۲۲)، ۲۳۵-۲۵۸.

References

Aini, Qurotul; Budiarto, Mukti; Hadi Putra, Panca O.; Rahardja, Untung, (2020), Exploring E-learning Challenges During the Global

- COVID-19 Pandemic: A Review, *Jurnal Sistem Informasi (Journal of Information System)*, 16(2), October 2020, 57-65.
- Alwaheeb, Mohammed A., (2020), Measuring the Acceptance and Adoption of E-Learning by Academic Staff During Corona Virus Outbreak: The Case of Hail University, *Journal of critical reviews*, 7(19), 9785-9794.
- Amini, Mohammad; Rahimi, Hamid; Esfandiari, Elham. (2013). Challenges of Curriculum Change, 12th Conference of the Iranian Curriculum Studies Association, Birjand. [In Persian]
- Arefi, Mahboobe. (2005). *Strategic Curriculum Planning in Higher Education*, Academic Jihad Publications of Shahid Beheshti University, Tehran. [In Persian]
- Attaran, Atefe; Safian, Rezvan; Kakai, Fahime. (2013). Analyzing the curriculum change process and the causes of resistance to it, *the conference of the Iranian Curriculum Studies Association, the Iranian Curriculum Studies Association*, BirJand University, No 12. [In Persian]
- Babadi Akashe, Zarha; Sharif, Seyed Mostafa; Jamshidian, Abdolrasool. (2010). Ensuring and expanding equality of opportunities and educational justice in the education of Isfahan province, *social welfare magazine*, 10(37), 278-305. [In Persian]
- Bagheri Majd, Roohollah; Shahi, Sakineh; Mehralizade, Yadollah. (2013). Assessing Challenges in the Development of Electronic Learning in Higher Education (A Case Study of Shahid Chamran University of Ahwaz), *Development of education in medical sciences*, 6(13), 1-13. [In Persian]
- Beiramipoor, Ali; Sharif, Mostafa; Jafari, Seyed Ebrahim; Molavi, Hossein. (2011). Identification and prioritization of factors affecting the implementation of descriptive evaluation in primary schools in the country, *curriculum research*, 1(2), 1-28. [In Persian]
- Crawford, Joseph, Butler-Henderson, Kerry, Rudolph, Jurgan, Malkawi, Bashar, Glowatz, Matt, Burton, Rob, Magni, Paola A, Lam, Sophia, (2020), COVID-19: 20 countries' higher education intra-period digital pedagogy responses, *Journal of Applied Learning & Teaching*, 3(1), 1-20.
- Dakhi, Oskah; Jama, Jalilus; Irfan, Dedy; ambyar, Ishak, (2020), Blended Learning: AS 21st Century Model at College, *International Journal of Multiscience*, 7(1), November 2020, 50-65.
- Davoodi, Mohammad; Yousefi, Dina. (2016). Changing and modifying the curriculum of Iran by looking at the new approaches to the curriculum in the world, *The second national conference of knowledge and*

technology of educational sciences, social studies and psychology, Tehran. [In Persian]

- Demuyakor, John, (2020), Coronavirus (COVID-19) and online learning in higher institutions of education: A survey of the perceptions of Ghanaian international students in China, *Online Journal of Communication and Media Technologies*, 10(3), e202018.
- Dhawan, Shivangi, (2020), Online Learning: A Panacea in the Time of COVID-19 Crisis, *Journal of Educational Technology System*, September 2020, 49(1), 5-22
- Dietrich, Nicolas; Kentheswaran, Kalyani; Ahmadi, Aras; Teychené, Johanne; Bessière, Yolaine; Alfenore, Sandrine et al. , (2020), Attempts, Successes, and Failures of Distance Learning in the Time of COVID-19, *Journal of Chemical Education*, 97(9), August 2020.
- Eftekhari, Orkide; Sheikh Ghasemi, Masoume; Kazempoor, Esmaeil. (2013). Designing an educational justice model based on individual differences and changing the curriculum, *National Conference on Changing the Curriculum of Educational Courses, Birjand*. [In Persian]
- Eika, Evelyn, (2021), Learning in Higher Education Under the COVID-19 Pandemic: Were Students More Engaged or Less? *International Journal of English Linguistics*, 11(3), 96-120.
- Fathi Vajargah, Koorosh. (2009). *Basic principles and concepts of curriculum planning*, Baal Publication. Tehran. [In Persian]
- Fathi Vajargah, Koorosh; Jamali Tazekamd, Mohammad; Zamanimanesh, Hamed; Youzbashi, Alireza. (2011). The Obstacles to Curriculum Change in Higher Education: Viewpoints of Faculty Members of Shahid Beheshti University and Shahid Behehsti Medical University, *Iranian Journal of Medical Education*, 7(36), 767-778. [In Persian]
- Feizi, Kamran; Hanafizade, Payam; Nili Ahmadabadi, Mohammadreza; Alaeddin, Hamide. (2014). Providing a model for e-learning with an efficiency perspective in the country's higher education institutions, *Journal of educational planning studies*, 8(15), 202-228. [In Persian]
- Gillis, Alanna; Krull, Laura M., (2020), COVID-19 Remote Learning Transition in Spring 2020: Class Structures, Student Perceptions, and Inequality in College Courses, *Teaching Sociology*, 48(4), 283-299.
- Hasani, Mohammad. (2006). A model for spreading innovation in Iran's education system, *Journal of Educational Innovations*, 5(15), 151-176. [In Persian]
- Hosseini, Seyyed Mohammad Hossein, (2018). The etiology of the failure of changing curricula at the international level and its lessons for

- changing technical and professional curricula at the national level, *Educational Research and Planning Organization, Publications and Educational Technology Office*. [In Persian]
- Hosseini, Seyyed Mohammad Hossein; Mehrmohmmadi, Mahmoud; Haj Hosseinneshad, Qolamreza; Salsabili, Nader. (2015). Critical analysis of Curriculum Change Patterns, *Critical research paper of humanities texts and programs, Research Institute of Humanities and Cultural Studies*, 15(37), 199-235. [In Persian]
- Jafari Sani, Hossein; Saeidi Rezvani, Mahmoud; Zarei Touchini, Mohsen; Pakmehr, Hamide. (2013). Key features of an e-learning based curriculum, *Iranian Higher Education Association*, 2(5), 163-187. [In Persian]
- Jannati, Ali; Izadi, Shabnam; Shahbazi, Elahe. (2014). Examining the learning style of Tabriz University of Medical Sciences students in 2014, *BSc Thesis, Tabriz Medical University*. [In Persian]
- Karami, Morteza; Fattahi, Hoda. (2013), Changing the curriculum of higher education (Case: Curriculum of the master's course in educational planning), *Bi-Quarterly Journal of Higher Education Curriculum Studies*, 1(7), 111-138. [In Persian]
- Kaviani, Hasan; Nasr, Ahmadreza. (2016). Synthesis of the challenges of the country's higher education curriculum in the last decade and future solutions, *Journal of Higher Education*
- Li, Dan, (2022), The Shift to Online Classes during the COVID-19 Pandemic: Benefits, Challenges and Required Improvements from the Students' Perspective, *The Journal of e-Learning*, 20(1), 2-18.
- Mehrmohammadi, Mahmood; Hoseini, Seyed Mohammadhossein. (2019). Curriculum change and implementation. Samt Publication, Tehran. [In Persian]
- Moosapoor, Nematollah. (2012). Approaches governing change in education system and curriculum: from engineering approach to cultural approach, culture strategy. 5(17&18), 242-274. [In Persian]
- Moustakas, Louis, Robrade, Denise, (2022), The Challenges and Realities of E-Learning during COVID-19: The Case of University Sport and Physical Education, *Challenges* 2022, 13(9), 1-12.
- Naghdi, Masoume; Torabi, Nasim; Erfan, Arezoo; Benisi, Vahid, (2014). Changing and modifying curricula, the first international symposium of management sciences focusing on sustainable development, Tehran. [In Persian]

- Niranjan, Priyanka Singh, (2020), Corona virus Pandemic impact on Global Education: A Blessing in disguise? sustainablehumanosphere.com
- Ratten, V., (2020), Coronavirus (Covid-19) and the Rntrepreneurship Education Eommunity, *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy*, 14(5), 753-764.
- Saboori Khosroshahi, Habib. (2010). Education in the era of globalization; Challenges and strategies to face it, *Journal of Strategic Studies of Public Policy*, 1(1), 153-196. [In Persian]
- Salmani, Babak; Maleki, Hasan; Abbaspour, Abbas; Hakimzadeh, Rezvan; Amirtiemouri, Mohammadhosein. (2018). Curriculum Leadership; An Effective Method Toward Change and Dynamic Implementation of The Curricula, *Journal of Research in Teaching*, 2(4), 106-126. [In Persian]
- Shihua Liu, Hao Zhang, Zhanxiang Ye, Gang Wu, (2020), Online Blending Learning Model of School-Enterprise Cooperation and Course Certificate Integration During the COVID-19 Epidemic, *Science Journal of Education*, 8(2), April 2020, 66-70.
- Simamora, R. M. (2020). The Challenges of Online Learning during the COVID-19 Pandemic: An Essay Analysis of Performing Arts Education Students, *Studies in Learning and Teaching*, 1(2), 86-103.
- Sirisakpanich, Dusita, (2022), The Study of Challenges and Issues of Blended Learning in High School Education during the COVID-19 Period: A Focus Group Discussion, *Turkish Journal of Computer and Mathematical Education*, Vol. 13, No. 1, 269-307.
- Somsathan, Prapaton, Sanjaipron, Saiphon, (2021), Learning Online Preparedness during COVID-19 Pandemic in Thailand, *Journal of MCU Peace Studies*, Vol. 9, No. 3, 884-894.
- Sutarto, Sutarto; Sari, Dewi Purnama; Fathurrochman, Irwan, (2020), Teacher strategies in online learning to increase students' interest in learning during COVID-19 pandemic, *Journal Konseling dan Pendi*.
- Wood, Keith; Sithamparam, Saratha, (2020), *Changing Teaching/ Changing Teaching: 21st Century Teaching and Learning Through Lesson and Learning Study*, Routledge, New York.
- Yari Gholi, Behbood; Hoseini, Seyed Ahmad; Sayyadi, Sadegh. (2017). Content analysis of primary school textbooks from the perspective of attention to the other, *Social and Cultural Strategy*, 6(22), 235-258. [In Persian]
- Zamani, Bibi Eshrat; Madani, Seyed Ahmad. (2011). Guidelines for Increasing the Efficiency and Effectiveness of Teachers in Virtual

Education, *Interdisciplinary Journal of Virtual Learning in Medical Sciences*, 39-50. [In Persian]

Zarghani, Azam; Amin Khandaghi, Maghsood; Shabani Varki, Bakhtiar. (2017). Change as a human phenomenon: favorable change in the process of implementing new curricula from the perspective of teachers, *Quarterly of Qualitative Research in Curriculum*, Allameh Tabataba'i University, 9(2), 44-81. [In Persian]

استناد به این مقاله: شرفی، سارا، مومنی مهموئی، حسین. (۱۴۰۳). سنتز پژوهی چالش‌های تغییر سبک‌های یاددهی-یادگیری در نظام‌های آموزشی در دوران شیوع کرونا، فصلنامه پژوهش‌های کیفی در برنامه‌ریزی درسی، ۱۵(۱)، ۱۶۹-۱۲۱. DOI: 10.22054/jti.2024.76119.1406

Qualitative Research in Curriculum is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی